

Staatsbladsstraat 8

B - 1000 Brussel

T +32 (0)2 227 54 70

F +32 (0)2 227 54 79

info@advocaat.be

ondernemingsnummer 0267.393.267

Wetgevingsdossier X

Wet van 13 april 2019 tot invoering van een Burgerlijk Wetboek en tot invoering van boek 8 “Bewijs” in dat Wetboek

Laurence Lambert, juriste studiedienst

Hugo Lamon, bestuurder studiedienst

8 augustus 2019

INHOUD

1.	Inleiding	3
2.	Analyse van de bepalingen	4
a.	Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen	4
b.	Hoofdstuk 2: Toelaatbaarheid van de bewijsmiddelen	5
1.	Tussen en tegen particulieren	5
2.	Tussen en tegen ondernemingen	6
3.	Derden	7
c.	Hoofdstuk 3: Bewijsmiddelen	7
1.	Bewijs door ondertekend geschrift	7
2.	Bewijs door getuigen	11
3.	Bewijs door feitelijke vermoedens	11
4.	Bekentenis	11
5.	Eed	12
6.	Bewijs via elektronische documenten (e-mail, sms, ...)	13
3.	Inwerkingtreding en overgangsrecht	14
4.	Standpunt OVB	15
5.	Concordantietabel	20

1. Inleiding

Op 14 mei 2019 werd de *Wet van 13 april 2019 tot invoering van een Burgerlijk Wetboek en tot invoering van boek 8 "Bewijs" in dat Wetboek* gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Hierdoor wordt een nieuw Burgerlijk Wetboek (hierna '**NBW**') ingevoerd dat zal bestaan uit negen boeken.

Boek 8 omvat de gemoderniseerde en geactualiseerde bewijsregels en bestaat uit drie hoofdstukken.

- Het eerste hoofdstuk "Algemene bepalingen" is gewijd aan definities en de algemene regels van het bewijsrecht.
- Het tweede hoofdstuk behandelt de regels aangaande de toelaatbaarheid van de bewijsmiddelen.
- Het laatste hoofdstuk omvat tot slot de bijzondere regels voor de verschillende bewijsmiddelen.

Het nieuwe Boek 8 is grotendeels geïnspireerd door het Franse Burgerlijk Wetboek en tracht het burgerlijk bewijsrecht aan te passen aan de hedendaagse samenleving en de daarbij horende technologische ontwikkelingen.¹ Er werden eveneens bepaalde fundamentele beginselen in de wet geïntegreerd die reeds lang aanvaard zijn door de rechtspraak, zoals bijvoorbeeld het suppletieve karakter van de bewijsregels.

De regeling van het wettelijke bewijsstelsel blijft behouden maar wordt evenwel versoepeld. Zo wordt het plafond van 375 euro aanzienlijk verhoogd tot 3.500 euro en wordt het vrije bewijsstelsel uitgebreid naar alle ondernemingen en alle eenzijdige handelingen. Het vrije bewijsstelsel wordt eveneens veralgemeend voor het bewijs van partijen tegen derden.

Ook brengt de nieuwe regelgeving op enkele punten een ware breuk teweeg met de oude regels. Zo heeft de rechter nu immers de bevoegdheid om in bepaalde uitzonderlijke gevallen de bewijslast te herverdelen.

Boek 8 maakt evenwel geen melding van wat ongeoorloofd bewijs uitmaakt aangezien dit volgens de Memorie van Toelichting valt onder het procedurerecht.² Ook over de bewijskracht is boek 8 stilzwijgend.

In deze bijdrage worden de vernieuwde bewijsregels van Boek 8 overlopen en nader toegelicht.³

¹ Voor wat betreft de elektronische handtekening dient het nieuwe Boek 8 samen gelezen te worden met EU Verordening 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG (hierna '**eIDAS Verordening**').

² Wetsontwerp houdende invoering van Boek 8 "Bewijs" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl. St.* Kamer 2018-19, nr. 3349/001, Memorie van Toelichting, p. 4 (hierna '**Memorie van Toelichting**').

³ Zie echter ook het nieuwe artikel 871 *bis* Gerechtelijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van bedrijfsgeheimen (*B.S.* 14 augustus 2018), dat bepaalt dat o.a. advocaten die door hun deelname aan een gerechtelijke procedure (of door toegang tot de documenten die deel uitmaken van deze procedure) kennis hebben gekregen van een (vermeend) bedrijfsgeheim (in de zin van artikel I.17/1, 1° WER) dat de rechter als vertrouwelijk heeft aangemerkt, dit (vermeende) bedrijfsgeheim niet mogen gebruiken (vb. als bewijs) of openbaar maken.

2. Analyse van de bepalingen

a. Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen

Boek 8 vangt aan met een reeks **definities en algemene bepalingen**, zoals het suppletieve karakter van de bewijsregels⁴ en de regel dat, behalve in de gevallen waarin de wet anders bepaalt, enkel de feiten of rechtshandelingen moeten worden bewezen die aangevoerd en betwist zijn.⁵ Ingevolge het suppletieve karakter van de bewijsregels, is het in beginsel mogelijk bewijsovereenkomsten te sluiten en de bewijsregels aldus strenger of minder streng te maken. Dit is echter niet toegelaten met betrekking tot de regels inzake niet-betwiste facturen (art. 8.11 NBW), authentieke akten (art. 8.17 NBW) en bij eenzijdige verbintenissen tot betaling (art. 8.21 NBW).

Artikel 8.4 NBW verduidelijkt vervolgens de regels van de **bewijslast**. Alle partijen zijn bovendien uitdrukkelijk gehouden om mee te werken aan de bewijsvoering. Daarnaast bepaalt artikel 8.4 NBW dat de rechter in het licht van *buitengewone omstandigheden*, bij een met bijzondere redenen omkleed vonnis kan bepalen wie de bewijslast draagt wanneer de toepassing van de normale regels *kennelijk onredelijk* zou zijn. De Memorie van Toelichting preciseert dat de loutere materiële onmogelijkheid om het bewijs te leveren, niet automatisch een reden is om de bewijslast om te keren. De termen "*buitengewone omstandigheden*" en "*kennelijk onredelijk*" dienen de rechter aan te zetten tot voorzichtigheid. De rechter kan daarenboven slechts gebruik maken van deze mogelijkheid wanneer hij alle nuttige onderzoeksmaatregelen heeft bevolen en erover gewaakt heeft dat de partijen meewerken aan de bewijsvoering, zonder op die manier voldoende bewijs te hebben verkregen. Deze regel wordt dan ook aanzien als een *ultimum remedium* en kan bijvoorbeeld worden toegepast wanneer de tegenpartij niet meer in staat is om het bewijs dat ze in handen had te leveren.⁶

De artikelen 8.5 en 8.6 NBW verankeren de **bewijsstandaard**. Bewijs moet geleverd worden met een *redelijke mate van zekerheid*. Het gaat dus niet om 100 % zekerheid, maar om een overtuiging die elke redelijke twijfel uitsluit.⁷ Met betrekking tot de bewijslast van een negatief feit, volstaat ingevolge artikel 8.6 NBW het aantonen van de *waarschijnlijkheid* van dat feit. Dit geldt eveneens voor positieve feiten waarvan het, vanwege de aard van het feit zelf, niet mogelijk of niet redelijk is om een zeker bewijs te verlangen. Dit betekent dat er zwaarwegende gronden bestaan die de juistheid van de feitelijke aanvoering op objectieve wijze ondersteunen, zonder dat er sprake moet zijn van een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid. Zo aanvaardt de rechtspraak bij verzekering tegen diefstal dat het zekere bewijs van een diefstal onmogelijk te leveren is. De

⁴ Artikel 8.2 NBW.

⁵ Artikel 8.3 NBW.

⁶ Memorie van Toelichting, p. 15.

⁷ Memorie van Toelichting, p. 16; zie ook: W. VANDENBUSSCHE, *Bewijs en onrechtmatige daad*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 94 e.v. met verwijzing naar B. ALLEMEERSCH, *Taakverdeling in het burgerlijk proces*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 466, nr. 165; B. CATTOIR, "Bewijs in burgerlijke zaken. Actuele vraagstukken in de cassatierechtspraak" in *XLIe Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 2014-15. Efficiënt procederen voor een goede rechtsbedeling*, Mechelen, Kluwer, 2016, (461) 465, nr. 5; B. SAMYN, "De bewijslast: Rechtsleer getoetst aan 10 jaar Cassatierechtspraak (Deel 1)", *P&B* 2010, (3) 10, nr. 22.

bewijsstandaard in hoofde van de verzekerde wordt aldus verlicht.⁸ De Memorie van Toelichting vermeldt dienaangaande een zekerheidspercentage van 75%.⁹

De correcte omschrijving van de werking van het **wettelijk vermoeden** wordt overgenomen uit het Franse recht en vervangt de definitie van het huidige Burgerlijk Wetboek.¹⁰ Deze definitie wordt verplaatst naar het hoofdstuk met algemene bepalingen¹¹, aangezien het wettelijk vermoeden, in tegenstelling tot het feitelijk vermoeden, geen bewijsmiddel is. Artikel 8.7 NBW verduidelijkt dat het wettelijk vermoeden niet alleen een partij vrijstelt van de bewijslast maar ook het voorwerp van het bewijs kan wijzigen. De partij die ervan geniet moet immers niet meer alle elementen bewijzen die zijn recht ondersteunen, maar slechts enkele of andere elementen.¹² Het wettelijk vermoeden kan evenwel weerlegd worden, behalve wanneer de wet anders bepaalt¹³ of wanneer dit vermoeden tot nietigheid van een rechtshandeling¹⁴ of tot de onontvankelijkheid van een vordering in rechte¹⁵ leidt.¹⁶ Deze lijst laat echter niet toe om alle hypothesen van onweerlegbare vermoedens die aanvaard zijn in het Belgische recht te verklaren. Ze voorziet, volgens de Memorie van Toelichting, niettemin in beoordelingscriteria voor de rechter wanneer deze geconfronteerd wordt met een wettelijk vermoeden dat nog niet gekwalificeerd is.¹⁷

b. Hoofdstuk 2: Toelaatbaarheid van de bewijsmiddelen

1. Tussen en tegen particulieren

Met betrekking tot de toelaatbaarheid van bewijsmiddelen bepaalt artikel 8.8 NBW dat het bewijs in beginsel met alle bewijsmiddelen kan worden aangeleverd en bijgevolg vrij is. De rechtshandeling waarvan de som of de waarde echter gelijk is aan of hoger is dan **3 500,00 euro** moet, ingevolge artikel 8.9 NBW, worden bewezen door een **ondertekend geschrift**¹⁸ en is dus gereguleerd. Daarmee wordt het vorige plafond van 375 euro aanzienlijk verhoogd. Deze bepaling baseert zich op de waarde van de rechtshandeling die ten grondslag ligt aan de vordering. Op die manier kan een

⁸ Bergen (20e k.) 18 februari 2016, *T.Verz.* 2017, afl. 4, 441; Antwerpen (2e k.) nr. 2002/AR/2927, 8 september 2004; Luik (3e k.) 27 april 2015, *JT* 2016, afl. 6629, 12; Kh. Antwerpen 15 oktober 2001, *T.B.H.* 2003, 696; H. GEENS, "Wie draagt de bewijslast bij diefstal van een wagen?", *TBBR* 2006, afl. 4, 218-228 noot onder Bergen 3 maart 2003; Antwerpen 27 februari 1991, *De Verz.* 1991, 653, noot D. DE MAESENEIRE; Brussel 28 mei 2002, *R.G.A.R.* 2003, nr. 13.770; Antwerpen 25 juni 2003, *De Verz.* 2004, 46.

⁹ Memorie van Toelichting, p. 17.

¹⁰ Artikel 1350 oud BW.

¹¹ Artikel 8.1, 9° NBW.

¹² Memorie van Toelichting, p. 17.

¹³ Zie artikelen 1384, lid 5 en 1282 oud BW.

¹⁴ Zie artikel 909 oud BW.

¹⁵ Bijvoorbeeld het gezag van rechterlijk gewijsde tussen partijen.

¹⁶ Artikel 8.7, tweede lid NBW.

¹⁷ Memorie van Toelichting, p. 18.

¹⁸ Een geschrift is een geheel van alfabetische tekens of van enig andere verstaanbare tekens aangebracht op een drager die de mogelijkheid biedt toegang ertoe te hebben gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen en waarbij de integriteit ervan wordt beschermd, welke ook de drager en de transmissiemogelijkheden zijn. (artikel 8.1, 1° NBW) Dit is een heel open definitie die van toepassing is op iedere vorm van geschrift, opgemaakt op om het even welke drager. Naast het traditionele geschrift op een papieren drager, omvat deze definitie eveneens elektronische mechanismen zoals een sms of een e-mail. Belangrijk is dat de informatie die in het geschrift vervat is, niet mag kunnen worden gewijzigd of wijzigingen moeten minstens detecteerbaar zijn. (Memorie van Toelichting, p. 6)

partij artikel 8.9 NBW niet omzeilen door bijvoorbeeld tweemaal 2 500 EUR te eisen, wanneer de rechtshandeling die ten grondslag ligt aan de vordering betrekking heeft op een waarde van 5 000 EUR.¹⁹ Daarnaast geldt dat voor alle duurcontracten waarvan de jaarlijkse waarde (bijvoorbeeld gecumuleerde huurgelden) meer bedraagt dan 3 500 EUR een ondertekend geschrift moet worden opgesteld. Wanneer de waardering van het voorwerp van de handeling echter onmogelijk is, mag het bewijs geleverd worden met alle bewijsmiddelen. Artikel 8.12 NBW bepaalt evenwel dat de regels van artikel 8.9 niet van toepassing zijn in geval van materiële of morele onmogelijkheid om een akte te verschaffen of in geval een akte verloren is gegaan door overmacht. Daarnaast kan het ondertekend geschrift worden vervangen door een bekentenis, een beslissende eed of een begin van bewijs door geschrift (mits aangevuld met een ander bewijsmiddel).²⁰

Ook het bewijs van **eenzijdige rechtshandelingen** kan voortaan met alle bewijsmiddelen worden geleverd en is aldus versoepeld.²¹ Een rechtshandeling houdende een eenzijdige verbintenis tot betalen of om een zekere hoeveelheid vervangbare zaken te leveren, levert echter enkel een bewijs op indien zij, ongeacht de waarde van de rechtshandeling en de wettelijke uitzonderingen, de handtekening bevat van de persoon die zich verbindt. Dit dient daarenboven ingevolge artikel 8.21 NBW gepaard te gaan met de zelfgeschreven vermelding (in letters) van de som of hoeveelheid. Deze regel is voorgeschreven op straffe van nietigheid.

2. Tussen en tegen ondernemingen

Artikel 8.11, §1 NBW maakt het vrij bewijsstelsel eveneens toepasselijk tussen en tegen alle **ondernemingen**.²² De vrijheid van bewijsvoering geldt evenwel alleen voor een handeling gesteld door een onderneming. Zij geldt bijvoorbeeld niet tegen een verweerder die geen onderneming is.²³ De regel is evenmin van toepassing op natuurlijke personen die een onderneming uitoefenen maar waarvan de rechtshandelingen kennelijk vreemd zijn aan de onderneming.²⁴ Belangrijk is dat met “alle middelen” ook alle hedendaagse bewijsmiddelen van de digitale maatschappij bedoeld worden,²⁵ dus ook e-mails of sms'en.

De tweede paragraaf van artikel 8.11 NBW stelt dat de **boekhouding** van een onderneming slechts een wettelijke bewijswaarde tegen een andere onderneming heeft indien de vermeldingen in de boekhouding van de onderscheiden partijen overeenstemmend zijn. In alle andere gevallen (indien er dus geen overeenstemming is) oordeelt de rechter vrij over de bewijswaarde van de boekhouding. Hierbij houdt hij rekening met het al dan niet regelmatige karakter ervan.²⁶ Deze wettelijke bewijswaarde geldt slechts tussen partijen en niet tegen personen die geen onderneming zijn, zoals bijvoorbeeld de fiscus. De boekhouding van een onderneming kan eveneens tegen deze

¹⁹ Memorie van Toelichting, p. 19.

²⁰ Artikel 8.13 NBW.

²¹ art. 8.10 NBW.

²² De Wet van 15 april 2018 houdende de hervorming van het ondernemingsrecht (B.S. 27 april 2018) schafte de notie “handelaar” immers af. Volgens artikel I.1.1° WER worden als onderneming beschouwd: iedere natuurlijke persoon die zelfstandig een beroepsactiviteit uitoefent (die bepaling omvat ook de beoefenaars van een vrij beroep); iedere rechtspersoon; iedere andere organisatie zonder rechtspersoonlijkheid.

²³ Memorie van Toelichting, p. 21.

²⁴ art. 8.11., §1 NBW

²⁵ Memorie van Toelichting, p. 22.

²⁶ Memorie van toelichting, p. 23.

onderneming worden ingeroepen. Een regelmatige boekhouding mag evenwel niet ten nadele van die onderneming worden gesplitst, behalve wanneer ze niet op regelmatige wijze gehouden is.²⁷

Artikel 8.11, §4 eerste lid NBW bepaalt dat een aanvaarde of niet binnen een redelijke termijn betwiste **factuur** tegen ondernemingen bewijs kan opleveren van de aangevoerde rechtshandeling. Bijgevolg stelt zich de vraag of en wanneer de factuur al dan niet aanvaard is. Tussen ondernemingen geldt dat een factuur die niet binnen een redelijke termijn wordt geprotesteerd, als aanvaard mag worden beschouwd. Echter, zelfs wanneer de factuur uitdrukkelijk of stilzwijgend is aanvaard, blijft het tegenbewijs toelaatbaar. Het gaat met andere woorden niet om een onweerlegbaar vermoeden. De Memorie van Toelichting haalt dienaangaande het voorbeeld aan van uitdrukkelijke aanvaarding door een verkeerd ingelichte werknemer. Het vermoeden kan evenwel slechts weerlegd worden wanneer er ernstige bewijselementen voorhanden zijn. Het uitgangspunt blijft immers dat een aanvaarde factuur de rechtshandeling bewijst. Het tweede lid van artikel 8.11., §4 NBW vermeldt uitdrukkelijk dat het gebrek aan betwisting van een factuur door een *particulier* slechts als aanvaarding kan worden beschouwd indien het om een *omstandig stilzwijgen* gaat en dus deel uitmaakt van een context die er een duidelijke betekenis aan geeft. Het maakt evenwel slechts een feitelijk vermoeden uit dat onderworpen is aan de beoordeling van de rechter.²⁸

Samengevat geldt dat voor rechtshandelingen met een waarde lager dan 3 500 EUR tegen **particulieren** het vrij bewijsstelsel geldt. Is de waarde gelijk of hoger dan 3 500 EUR, dan is, in beginsel, een ondertekend geschrift vereist. Tussen en tegen **ondernemingen** is het vrije bewijsstelsel te allen tijde van toepassing.

3. Derden

Derden kunnen het bewijs van een rechtshandeling met alle bewijsmiddelen leveren. Ook ten aanzien van derden kan een partij het bewijs van een rechtshandeling leveren met alle bewijsmiddelen, dit om complexe situaties te voorkomen.²⁹

c. Hoofdstuk 3: Bewijsmiddelen

1. Bewijs door ondertekend geschrift

i. Authentieke akte

Artikel 8.1, 5° NBW omschrijft de authentieke akte als een geschrift dat in de wettelijke vorm is verleden voor een openbare of ministerieel ambtenaar die de bevoegdheid en hoedanigheid heeft om te instrumenteren. Deze **definitie** duidt aldus nauwkeurig aan welke personen gemachtigd zijn om authentieke akten te verlijden. Artikel 8.15 NBW herneemt artikel 1317 van het oud Burgerlijk Wetboek maar vult ook hier het woord “openbaar” aan met “of ministerieel”.

Artikel 8.16 NBW bepaalt dat een **onregelmatige** authentieke akte geldt als onderhandse akte indien zij door de partij(en) is ondertekend en neemt hiermee de bewoordingen van artikel 1318 BW over.

²⁷ Artikel 8.11, §2 NBW.

²⁸ Memorie van Toelichting, p. 24.

²⁹ Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij meerpartijenovereenkomsten wanneer er tegelijkertijd zowel ondernemingen optreden en als partijen die geen onderneming zijn. Artikel 8.14 NBW en Memorie van Toelichting, p. 25.

De onregelmatigheid van een akte kan voortvloeien uit de onbevoegdheid of onbekwaamheid van de openbare of ministeriële ambtenaar of uit hoofde van een vormgebrek. De onbekwaamheid heeft betrekking op de gevallen waarin hij niet meer in staat is om zijn beroep uit te oefenen, bijvoorbeeld wegens ziekte, of niet voldoet aan de juridische voorwaarden om het uit te oefenen, bijvoorbeeld onregelmatige benoeming, geen eedaflegging, ... De onbevoegdheid heeft dan weer betrekking op de gevallen waarin hij optreedt buiten zijn wettelijke bevoegdheden.³⁰

Met betrekking tot de **wettelijke bewijswaarde** van de authentieke akte bepaalt artikel 8.17 NBW dat de akte bewijs levert van wat de openbare of ministeriële ambtenaar persoonlijk heeft verricht of vastgesteld. Een authentieke akte levert aldus tussen de partijen (en ten aanzien van hun erfgenamen en rechtverkrijgenden) een volledig bewijs op van de overeenkomst die erin is vervat. In geval van betwisting wordt de procedure inzake betichting in valsheid geopend en kan de rechter de uitvoering van de akte schorsen.³¹

ii. Onderhandse akte

Artikel 8.1, 4° NBW **definieert** een onderhandse akte als een geschrift dat rechtsgevolgen beoogt, door de partij(en) ondertekend wordt met de bedoeling om met de inhoud ervan in te stemmen en dat geen authentieke akte is. Elke onderhandse akte is aldus een ondertekend geschrift,³² waarop de handtekening handgeschreven, elektronisch³³ of via een ander procedé kan worden aangebracht.³⁴ Bijgevolg is ook een geschrift met een gewone elektronische handtekening een onderhandse akte met wettelijke bewijswaarde.

Een onderhandse akte levert volgens artikel 8.18 NBW een bewijs op van de overeenkomst die erin is vervat tussen de ondertekenaars van de akte en ten aanzien van hun erfgenamen en rechtverkrijgenden. De vermelding van *erkenning* van de akte als voorwaarde voor de bewijswaarde, zoals voorzien in oud artikel 1322 BW, wordt geschrapt. Dit gaf volgens de Memorie van Toelichting immers de verkeerde indruk van een positieve verplichting in hoofde van de vermoedelijke opsteller. De **wettelijke bewijswaarde** van de onderhandse akte heeft tot gevolg dat de rechter verplicht is zich te laten overtuigen door de inhoud van de akte. Partijen kunnen uiteraard steeds tegenbewijs leveren.³⁵

De partij tegen wie de authentieke akte wordt ingeroepen, kan haar handschrift of handtekening evenwel **ontkennen**. Ook de erfgenamen of rechtverkrijgenden van een partij kunnen het handschrift of de handtekening van hun rechtsvoorganger ontkennen of verklaren dat ze het niet kennen.³⁶ Het schriftonderzoek op *elektronische* onderhandse akten is echter niet vanzelfsprekend gelet op het veel hogere beveiligingsniveau dat wordt geboden door bepaalde vormen van elektronische handtekening. Bijgevolg vermeldt artikel 8.19 NBW uitdrukkelijk “tenzij de wet anders

³⁰ Memorie van Toelichting, p. 26.

³¹ Zie ook Memorie van Toelichting, p. 27.

³² Artikel 8.1, 6° NBW

³³ Een elektronische handtekening is een handtekening conform de artikelen 3,10° tot 3,12° van de eIDAS Verordening (artikel 8.1, 3° NBW).

³⁴ Artikel 8.1, 2° NBW

³⁵ Memorie van Toelichting, p. 28 met verwijzing naar C. GIJSBERS, “La preuve par écrit: une ambition modeste servie par des textes perfectibles”, *Droit et patrimoine*, 2015, 55 e.v.

³⁶ Artikel 8.19 NBW.

bepaalt” om te verwijzen naar de beperkte mogelijkheden van betwisting die deze vormen van handtekening toestaan.³⁷

Artikel 8.20 NBW stelt dat een onderhandse akte waarin wederzijdse verplichtingen zijn vastgesteld, slechts bewijs oplevert indien zij is opgemaakt in zoveel **originelen** als er partijen zijn die een onderscheiden belang hebben. In elektronische zaken kan deze vereiste echter moeilijk worden toegepast, al vereist de Memorie van Toelichting niet dat dit geschrapt moet worden.³⁸

De rechtshandeling houdende een **eenzijdige verbintenis** tot het betalen van geldsommen of het leveren van vervangbare zaken, levert, ongeacht de waarde van de rechtshandeling, enkel een bewijs op indien die, op straffe van nietigheid, de handtekening bevat van de persoon die zich verbindt evenals de door hemzelf geschreven vermelding van de som of de hoeveelheid.³⁹ De wens om de partijen met een zeker formalisme te beschermen, heeft het aldus gehaald op de vrijheid van bewijs.⁴⁰ Er dient evenwel rekening te worden gehouden met artikel 2043 *quinquies*, §3 BW inzake borgtocht. Dit artikel vormt immers een bijzondere bepaling die afwijkt van artikel 8.21 NBW, voor wat betreft kosteloze borgtocht. Om deze reden vermeldt artikel 8.21 dan ook “*zonder afbreuk te doen aan de uitzonderingen bepaald in de wet*”.

Een onderhandse akte verkrijgt ten aanzien van derden **vaste datum** ofwel van de dag waarop zij is geregistreerd, van de dag waarop de hoofdinhoud ervan is vastgelegd in een authentieke akte of van de dag waarop minstens een van de partijen de akte of de datum ervan niet langer kan wijzigen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij overlijden van een van hen.⁴¹ Artikel 8.22 NBW verruimt aldus het toepassingsgebied van artikel 1328 oud BW in die zin dat niet enkel het overlijden van een van de partijen de akte vaste datum kan geven, maar ook alle andere gevallen waarin de partijen de akte of de datum ervan niet meer kunnen wijzigen. De Memorie van Toelichting haalt als voorbeeld een ziekte of ongeval aan die een van de partijen verhindert om wijzigingen aan te brengen aan de akte.⁴²

iii. Advocatenakte

Artikel 8.23 NBW neemt de bepalingen over van de wet van 29 april 2013 betreffende de door de advocaten van de partijen medeondertekende onderhandse akte (ook wel “*advocatenakte*” genoemd).⁴³ Aangezien deze betrekking hebben op de bewijswaarde van die akte, werd besloten deze bepalingen op te nemen in het nieuw Burgerlijk Wetboek en de overeenkomstige wet van 29 april 2013 op te heven.⁴⁴

De advocatenakte levert een **volledig bewijs** op van het geschrift en van de handtekening van de bij de akte betrokken partijen, zowel onderling als tegenover hun erfgenamen of rechtverkrijgenden. In beginsel⁴⁵ hoeft op de advocatenakte geen enkele bij wet opgelegde handgeschreven vermelding

³⁷ Memorie van Toelichting, p. 28.

³⁸ Memorie van Toelichting, p. 29.

³⁹ Artikel 8.21 NBW.

⁴⁰ Memorie van Toelichting, p. 29.

⁴¹ Artikel 8.22 NBW.

⁴² Memorie van Toelichting, p. 31.

⁴³ B.S. 3 juni 2013.

⁴⁴ Zie Memorie van Toelichting, p. 31.

⁴⁵ Behoudens indien een bepaling uitdrukkelijk afwijkt van dit artikel.

te worden aangebracht. De akte wordt opgemaakt in tenminste evenveel originele exemplaren als er partijen met een verschillend belang en ondertekenende advocaten zijn.⁴⁶

iv. Andere geschriften

Artikel 8.24 NBW bepaalt dat de vermelding van een betaling (of van een andere reden van bevrijding) die door de schuldeiser wordt aangebracht op een originele akte die steeds in zijn bezit is gebleven, geldt als weerlegbaar **vermoeden van bevrijding** van de schuldenaar. Indien deze vermelding werd aangebracht op het dubbel van een akte, dan geldt hetzelfde indien dit dubbel in handen van de schuldenaar is.

v. Afschriften

Artikel 8.25 NBW neemt de bewoordingen van artikel 1334 oud BW over en verwijst naar afschriften die gemaakt werden door middel van een gekwalificeerde elektronische archiveringsdienst. Deze afschriften hebben dezelfde wettelijke **bewijswaarde** als het onderhandse geschrift waarvan ze verondersteld wordt een getrouwe en duurzame kopie te zijn. De overlegging van het origineel wordt niet vereist. In alle andere gevallen vormt het afschrift een feitelijk vermoeden of begin van bewijs. In dat geval kan de overlegging van het origineel steeds worden gevorderd.

De **rechter** oordeelt bijgevolg vrij over de bewijswaarde van de kopieën die hem worden overgelegd, behalve indien het gaat om kopieën die afkomstig zijn uit gekwalificeerde archiveringsystemen zoals in het eerste lid van artikel 8.25 NBW omschreven. Niets belet de rechter evenwel om de kopieën die afkomstig zijn van een archiveringsstelsel dat hem voldoende waarborgen lijkt te bieden, ook al is het niet gekwalificeerd, te beschouwen als getrouw aan het origineel.⁴⁷

Artikel 8.26 NBW herneemt de regels die opgenomen zijn in de artikelen 1335 en 1336 oud BW. De in de artikelen 1372 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek omschreven procedure voor het afgeven van **afschriften van authentieke akten** wordt eraan toegevoegd.

De overschrijving van een akte in een openbaar register geldt als begin van bewijs door geschrift indien voldaan is aan de twee voorwaarden die zijn overgenomen uit artikel 1336 oud BW.⁴⁸ Alle bewijsmiddelen zijn in dat geval in principe toegelaten. Indien het bewijs door getuigen is toegelaten, is het noodzakelijk dat zij die bij de akte getuige zijn geweest, gehoord worden indien zij nog in leven zijn.

vi. Teruggave van de akte

Artikel 8.27 NBW bepaalt dat de vrijwillige teruggave van de akte door de schuldeiser aan de schuldenaar de bevrijding van de schuldenaar doet **vermoeden** (bijvoorbeeld wegens betaling, kwijtschelding, ...). Dit vermoeden kan evenwel met alle bewijsmiddelen worden weerlegd.

⁴⁶ Tenzij er op de advocatenakte een gekwalificeerde elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van art. 3,12° van de eIDAS Verordening.

⁴⁷ Memorie van Toelichting, p. 32-33.

⁴⁸ Deze voorwaarden zijn:

- 1) Het staat vast dat alle minuten van de notaris uit het jaar waarin de akte schijnt te zijn opgemaakt, verloren zijn, of men kan bewijzen dat de minuut van die akte door een bijzonder voorval verloren is gegaan.
- 2) Er bestaat een regelmatig gehouden repertorium van de notaris waaruit blijkt dat de akte op dezelfde datum is opgemaakt.

2. Bewijs door getuigen

Artikel 8.1, 8° NBW omschrijft de getuigenis als een verklaring afgelegd door een derde onder de voorwaarden van de artikelen 915 en volgende en 961/1 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. Deze artikelen hebben immers betrekking op het getuigenverhoor en de schriftelijke getuigenverklaringen.

Getuigenissen zijn ingevolge artikel 8.28 NBW enkel toelaatbaar in de gevallen waarin de wet het bewijs met alle bewijsmiddelen toelaat. De rechter oordeelt vervolgens vrij over hun **bewijswaarde**.

3. Bewijs door feitelijke vermoedens

Ook het bewijs door feitelijke vermoedens⁴⁹ is enkel toelaatbaar indien de wet het bewijs met alle bewijsmiddelen toelaat. Hun **bewijswaarde** wordt eveneens overgelaten aan het oordeel van de rechter. Deze kan ze evenwel slechts aannemen indien ze op een of meer ernstige en precieze aanwijzingen berusten. Indien het vermoeden op meerdere aanwijzingen steunt, dienen deze met elkaar in overeenstemming te zijn.⁵⁰ Volgens de Memorie van Toelichting stemt deze formulering meer overeen met de effectieve taak van de rechter.⁵¹

4. Bekentenis

De bekendenis wordt **gedefinieerd** als een erkenning door een persoon (of door haar bijzonder gevolmachtigde vertegenwoordiger) van een feit dat rechtsgevolgen tegen hem kan hebben.⁵²

Zoals voorheen kan de bekendenis gerechtelijk of buitengerechtelijk, uitdrukkelijk of stilzwijgend zijn. Artikel 8.30 NBW vermeldt thans uitdrukkelijk dat de bekendenis ook niet-opzettelijk kan zijn.⁵³

De **zuiver mondelinge buitengerechtelijke bekendenis** is volgens artikel 8.31 NBW, net zoals bij het bewijs door getuigen, slechts toegelaten in de gevallen waarin de wet het bewijs met alle bewijsmiddelen toelaat. Hiermee wordt de bepaling van oud artikel 1355 BW grotendeels overgenomen.

Het tweede lid van artikel 8.31 NBW stelt dat de **buitengerechtelijke bekendenis** kan voortvloeien uit het gedrag van een van de partijen (bijvoorbeeld de uitvoering van een contract). Dat gedrag kan daarenboven met alle bewijsmiddelen worden aangetoond.

Artikel 8.31, derde lid NBW kent de buitengerechtelijke bekendenis dezelfde **wettelijke bewijswaarde** toe als de gerechtelijke bekendenis. Bijgevolg beschikt de rechter niet over een zekere

⁴⁹ Een feitelijk vermoeden is een bewijsmiddel waarbij de rechter het bestaan van een of meer onbekende feiten afleidt uit het voorhanden zijn van een of meer bekende feiten. (artikel 8.1, 9° NBW)

⁵⁰ Artikel 8.29 NBW

⁵¹ Memorie van Toelichting, p. 34.

⁵² Artikel 8.1, 10° NBW

⁵³ Volgens de Memorie van Toelichting, p. 34 geheel in lijn met de rechtspraak. Zie bijvoorbeeld: Cass. 25 oktober 1979, *Arr. Cass.* 1979-80, 261; L. VAN VALCKENBORGH, "De doorbraak van de 'ongewilde bekendenis' als geldige buitengerechtelijke bekendenis", *TBBR* 2008, afl. 8, 454-461 noot onder Cass. 20 december 2007; Cass. 25 mei 2009, *Arr. Cass.* 2009, 1379; Cass. 23 januari 2012, *Pas.* 2012, 184.

beoordelingsbevoegdheid en neemt de bepaling aldus het klassieke standpunt van de rechtsleer⁵⁴ over.

Artikel 8.32 NBW maakt het de rechter evenwel mogelijk om rekening te houden met het gebrek aan **oprechtheid** van de bekentenis. Ze levert immers een bewijs op tegen diegene die de bekentenis gedaan heeft, tenzij ze niet oprecht is. Het eerste lid van artikel 8.32 NBW verduidelijkt bovendien dat de bekentenis onherroepelijk is, behalve in het geval, niet alleen van dwaling omtrent de *feiten*, maar ook van alle overige nietigheidsgonden van een rechtshandeling.⁵⁵ Let wel, aangezien het niet langer vereist is dat een bekentenis intentioneel is, wordt de dwaling inzake de rechtsgevolgen van de bekentenis in hoofde van de persoon die bekent, uitgesloten. De beweegredenen van de persoon die bekent hebben immers geen belang.⁵⁶ Tot slot vermeldt artikel 8.32 lid 3 NBW dat de samengestelde bekentenis⁵⁷ onsplitsbaar is, behalve indien een van de onderdelen ervan vals, onwaarschijnlijk of in tegenspraak is met het andere onderdeel. In dat geval mag elk onderdeel onafhankelijk van het andere worden ingeroepen.

5. Eed

De eed wordt in artikel 8.1, 12° NBW gedefinieerd als de plechtige verklaring van een partij voor een rechter waarbij zij de waarachtigheid van haar beweringen bevestigt.

Er werd geopteerd om de oude bepalingen betreffende de eed te behouden. Enerzijds omdat dit de rechter en de partijen in staat stelt er blijvend gebruik van te kunnen maken, hoewel dit in de praktijk nauwelijks gebeurt. Anderzijds omwille van het feit dat de eed nog steeds deel uitmaakt van andere bepalingen die niet werden gewijzigd, zoals bijvoorbeeld de artikelen 1715 BW en 2275 BW.⁵⁸

i. Beslissende eed⁵⁹

De beslissende eed kan worden opgedragen omtrent alle geschillen, van welke aard ook, en in elke stand van het geding. Ze levert alleen bewijs op ten voordele van hem die de eed heeft opgedragen en ten voordele van zijn erfgenamen en rechtverkrijgenden, of tegen hen.

⁵⁴ B. CATTOIR, *Burgerlijk Bewijsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2013, 158, nr. 296 en 195, nr. 360; L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenissen*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 236, nr. 198; D. MOUGENOT, *La preuve*, Brussel, Larcier, 2012, 369, nr. 288; W. VAN GERVEN en S. COVEMAERKER, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2006, 689; P. VAN OMMESLAGHE, *De Page. Traité de droit civil belge. II. Les obligations. Vol. 3. Régime général de l'obligation. Théories des preuves*, Brussel, Bruylant, 2013, 2551, nr. 1811; I. SAMOY en S. DECLERQ, "De gerechtelijke en de buitengerechtelijke bekentenis: zoek de verschillen", *TBBR* 2019, afl. 6, 354.

⁵⁵ Deze bepaling gaat bijgevolg verder dan oud artikel 1356 BW.

⁵⁶ Zie ook Memorie van Toelichting, p. 36.

⁵⁷ Volgens artikel 8.1, 11° NBW is een samengestelde bekentenis een bekentenis die gepaard gaat met verduidelijkingen of voorbehouden die van aard zijn om de rechtsgevolgen ervan teniet te doen of te beperken. De samengestelde bekentenis bestaat dus uit ten minste twee onderdelen waarvan het ene het andere beperkt of tenietdoet. Als voorbeeld haalt de Memorie van Toelichting (p. 10) een partij aan die erkent een geldsom te hebben ontvangen in het kader van een lening, maar verklaart die te hebben terugbetaald.

⁵⁸ Memorie van Toelichting, p. 36-37; Artikel 1715 oud BW maakt het mogelijk om het bewijs van een huur door eed te leveren; Artikel 2275 oud BW maakt het mogelijk de eed te gebruiken in het kader van de toepassing van de korte verjaartermijnen op grond van een vermoeden van betaling.

⁵⁹ Artikelen 8.34 - 8.37 NBW (ook wel 'gedingbeslissende eed' genoemd).

Met betrekking tot de beslissende eed werd slechts één wijziging aangebracht, namelijk de schrapping van artikel 1363 BW. Volgens deze bepaling bleven de burgerlijke gevolgen van de eed immers behouden, zelfs wanneer die in het kader van een strafrechtelijke procedure vals werd verklaard, hetgeen tot ongewenste resultaten kon leiden.⁶⁰

ii. Ambtshalve opgelegde eed⁶¹

De rechter kan ambtshalve aan een van de partijen de eed opleggen. Die eed kan niet aan de tegenpartij worden teruggewezen en de bewijswaarde ervan wordt overgelaten aan het oordeel van de rechter.

De waardebepalende eed werd opgeheven omdat er geen enkele toepassing meer van te vinden is in de gepubliceerde rechtspraak. Bovendien verdient volgens de Memorie van Toelichting een *ex aequo et bono* beoordeling de voorkeur boven het blindelings geloven van de eiser bij het bepalen van de waarde.⁶²

6. Bewijs via elektronische documenten (e-mail, sms, ...)

Het nieuwe bewijsrecht maakt van het vrije bewijsstelsel tegen particulieren de algemene regel voor rechtshandelingen met een waarde lager dan 3 500 EUR. Is de waarde gelijk of hoger dan 3 500 EUR, dan is, in beginsel, evenwel een ondertekend geschrift vereist.⁶³ Tussen en tegen ondernemingen is het vrije bewijsstelsel te allen tijde van toepassing.⁶⁴

Artikel 8.8 NBW definieert het vrije bewijsstelsel als het stelsel waarin het bewijs met alle bewijsmiddelen kan worden geleverd. Zoals reeds aangehaald, worden met “alle middelen” ook alle hedendaagse bewijsmiddelen van de digitale maatschappij bedoeld,⁶⁵ inclusief e-mails en sms'en.

Concreet betekent dit dat voor het bewijs tegen particulieren van een rechtshandeling met een waarde lager dan 3 500 EUR gebruik kan gemaakt worden van e-mails, sms'en en andere digitale bewijsmiddelen. Bedraagt de waarde van de rechtshandeling 3 500 EUR of meer, dan dient het digitale bewijsmiddel ondertekend te zijn. Dit kan via een elektronische handtekening in de zin van de eIDAS verordening.⁶⁶ Voor het bewijs tussen en tegen ondernemingen kan te allen tijde een beroep worden gedaan op het vrije bewijsstelsel.

In het kader van de problematiek met betrekking tot bewijs via elektronische documenten, dient evenzeer rekening te worden gehouden met het **Wetboek Economisch Recht**⁶⁷ en de door de wet van 20 september 2018⁶⁸ aldaar aangebrachte wijzigingen.

⁶⁰ Memorie van Toelichting, p. 37.

⁶¹ Artikelen 8.38 en 8.39 NBW

⁶² Memorie van Toelichting, p. 37.

⁶³ Zie artikelen 8.8 - 8.9 NBW.

⁶⁴ Zie artikel 8.11 NBW.

⁶⁵ Memorie van Toelichting, p. 22.

⁶⁶ Zie artikel 8.1, 2° j° 3° NBW.

⁶⁷ Meer bepaald de artikelen aangaande langs elektronische weg gesloten contracten: artt. XII.15 en XII.16 WER.

⁶⁸ Wet van 20 september 2018 tot harmonisatie van de begrippen elektronische handtekening en duurzame gegevensdrager en tot opheffing van de belemmeringen voor het sluiten van overeenkomsten langs elektronische weg (B.S. 10 oktober 2018).

Artikel XII.15 WER voorziet immers in een *volledige gelijkschakeling* tussen enerzijds geschreven overeenkomsten en anderzijds elektronische overeenkomsten, wat betreft geldigheid en bewijslast. Artikel XII.16 WER echter voorziet vier categorieën van overeenkomsten waarvoor deze gelijkschakeling niet geldt, onder andere voor: “contracten die rechten doen ontstaan of overdragen ten aanzien van onroerende zaken, met uitzondering van huurrechten”. De wet van 20 september 2018 wijzigde evenwel de formulering van artikel XII.16 WER zodat overeenkomsten gesloten langs elektronische weg met betrekking tot die vier categorieën van overeenkomsten, dezelfde juridische waarde zullen hebben als gewone schriftelijke overeenkomsten. Een rechter zal de toepassing van artikel XII.15 WER op vastgoedovereenkomsten enkel nog kunnen weigeren indien er *praktische belemmeringen* zouden bestaan die verhinderen dat partijen via elektronische weg een overeenkomst sluiten.⁶⁹

Om te kunnen dienen als bewijs van de totstandkoming van een verkoopovereenkomst moet het geschrift overeenkomstig artikel XII.15 WER steeds een elektronische handtekening bevatten, zijnde een gewone of een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van de Europese Verordening 910/2014.⁷⁰

Partijen moeten dus rekening houden met het feit dat hun elektronische vastgoedovereenkomst steeds moet voldoen aan de drie vereisten bepaald in artikel XII.15 WER opdat deze gelijkgesteld kan worden met haar schriftelijke variant, namelijk:

- Er moet een geschrift zijn dat bestaat uit een geheel van alfabetische tekens of van enige andere verstaanbare tekens dat zich bevindt op een drager;
- Dat geschrift moet een elektronische handtekening bevatten;
- Er moet een geschreven vermelding zijn van diegene die zich verbindt.

Indien dit niet het geval is, dan zal het elektronische stuk enkel kunnen dienen als begin van bewijs van een overeenkomst.

3. Inwerkingtreding en overgangsrecht

Net zoals voor de andere nieuwe bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, is er voorzien in een termijn van 18 maanden voor de inwerkingtreding na de bekendmaking van de wet in het *Belgisch Staatsblad*.⁷¹ De wet zal bijgevolg in werking treden op **1 november 2020**.

⁶⁹ Als voorbeeld van dergelijke praktische belemmering haalt minister van Digitale Agenda DE CROO in de inleidende uiteenzetting bij het commissieverslag (Commissie voor infrastructuur, verkeer en overheidsbedrijven, 4 juli 2018, doc. 54 3153/002, p. 3) aan: “wanneer een bepaald certificaat vereist zou zijn voor het sluiten van de overeenkomst en dit certificaat door een overheidsinstantie enkel op papier wordt uitgegeven”.

⁷⁰ De zogenaamde eIDAS Verordening (zie ook p. 4).

⁷¹ Art. 75 Wet invoering Boek 8: “Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de achttiende maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad”. De wet werd op 14 mei 2019 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Artikel 8.14, tweede lid⁷² van Boek 8 treedt evenwel maar in werking op de datum bepaald in artikel 26, eerste lid, 2°, van de Wet van 6 mei 2009 houdende diverse bepalingen⁷³, namelijk op een door de Koning te bepalen datum. **Artikel 8.26, § 1, 1°, tweede lid**⁷⁴ van hetzelfde Boek treedt maar in werking op de datum bepaald in artikel 26, eerste lid, 3°, van de vermelde wet, namelijk eveneens op een door de Koning te bepalen datum en *uiterlijk* op 1 januari 2020.

De wet voorziet niet in een specifieke regel van overgangsrecht. De gebruikelijke regels inzake contractuele aangelegenheden zijn bijgevolg van toepassing. Het Hof van Cassatie oordeelde dienaangaande dat bij overeenkomsten de oude wet toepasselijk blijft tenzij de nieuwe wet van openbare orde of van dwingend recht is, of als zij uitdrukkelijk van toepassing is verklaard op de lopende overeenkomst.⁷⁵ Ten aanzien van de partijen zal de nieuwe wet dus enkel van toepassing zijn op toekomstige contracten. Ten aanzien van derden of met betrekking tot het bewijs van de feiten is zij onmiddellijk van toepassing.⁷⁶

4. Standpunt OVB

Op 15 februari 2018 presenteerde de OVB haar standpunt inzake het (toen nog) Voorontwerp bewijsrecht. U vindt dit standpunt hieronder:

a) Algemeen

Het Voorontwerp bewijsrecht wordt door de OVB positief onthaald. De OVB is voorstander van de versoepeling van het bewijs. De OVB kan zich vinden in de verhoging van het plafond van 375 EUR naar 5.000 EUR (*nu 3 500 EUR*), de uitbreiding van het vrije bewijs naar alle ondernemingen en de veralgemening van het vrije bewijs voor alle eenzijdige handelingen.

De OVB merkt op dat de bepalingen met betrekking tot de advocatenakte opnieuw worden opgenomen in het Burgerlijk Wetboek aangezien zij betrekking hebben op de bewijswaarde van die akte. De OVB maakt graag van deze gelegenheid gebruik om een aanvulling daarop voor stellen en formuleert daartoe een eigen tekstvoorstel (*infra*, artikelsgewijze bespreking van artikel 20 van het Voorontwerp bewijsrecht).

Zoals de Memorie van Toelichting van het Voorontwerp bewijsrecht terecht aanhaalt, brengt het ontwerp slechts op één punt een breuk teweeg in vergelijking met het huidige recht, met name door de invoering van een bevoegdheid voor de rechter om in bepaalde uitzonderlijke gevallen de bewijslast vrij te verdelen. De OVB staat bijzonder terughoudend ten aanzien van deze vernieuwing. Volgens de OVB biedt de voorgestelde bepaling onvoldoende waarborgen en is deze bepaling mogelijkerwijze zelfs problematisch in het licht van artikel 6 E.V.R.M. De OVB dringt erop aan dat de kwestieuze bepaling geschrapt of minstens herdacht zou worden (*infra*, artikelsgewijze bespreking van artikel 2 van het Voorontwerp bewijsrecht).

⁷² Dit artikel bepaalt dat een partij het bewijs van een rechtshandeling ten aanzien van derden kan leveren met alle bewijsmiddelen.

⁷³ B.S. 19 mei 2009.

⁷⁴ Dit artikel stelt dat de grossen of eerste uitgiften van gedematerialiseerde afschriften van notariële akten (verleden overeenkomstig artikel 13 van de wet op het notarisambt) waarvan een afschrift bewaard wordt in de Notariële Aktebank dezelfde bewijswaarde hebben als het origineel.

⁷⁵ Cass. 16 september 2013, AR C.12 0032/F, *Pas.* 2013, 1678.

⁷⁶ Memorie van Toelichting, p. 38.

b) Artikelsgewijze opmerkingen bij het Voorontwerp bewijsrecht

· Artikel 1 van het Voorontwerp bewijsrecht

De OVB stelt voor om de definitie van een “handtekening” in artikel 1, 2° van het Voorontwerp bewijsrecht te herformuleren als volgt: “handtekening: een teken of een opeenvolging van tekens waarmee een persoon zich identificeert en zijn wil tot uiting brengt”.

In artikel 1, 3° van het Voorontwerp bewijsrecht wordt de “handgeschreven handtekening” gedefinieerd, doch het komt de OVB voor dat deze bewoordingen voor het overige nergens in het Voorontwerp bewijsrecht worden gebruikt.

· Artikel 2 van het Voorontwerp bewijsrecht

De laatste zin van artikel 2, vierde lid van het Voorontwerp bewijsrecht is volgens de OVB onzorgvuldig geformuleerd. De OVB acht een herformulering noodzakelijk, bijvoorbeeld als volgt: “Het volstaat evenwel dat hij de waarschijnlijkheid van dat feit aantoot”.

De OVB heeft daarnaast ernstige bedenkingen bij het laatste lid van artikel 2 van het Voorontwerp bewijsrecht, zijnde: “De rechter kan vrij bepalen wie de bewijslast draagt wanneer de toepassing van de in de vorige leden opgelegde regels een kennelijk onredelijk resultaat oplevert”.

De OVB is van mening dat de voorgestelde bepaling te weinig waarborgen biedt. Zodra de rechter het resultaat “kennelijk onredelijk” acht, is de rechter volledig vrij te bepalen wie de bewijslast draagt. Hij lijkt daarbij door niets gebonden. Alleszins wordt de indruk gewekt dat de rechter klaarblijkelijk willekeurig de bewijslast mag verdelen. Aan de partijen en hun raadslieden wordt geen enkele houvast geboden omtrent de door de rechter te hanteren maatstaven. De OVB is dan ook bevreesd dat deze bepaling aanleiding zal geven tot een ongebreidelde toepassing van de herverdeling van de bewijslast. De verdeling van de bewijslast zal daardoor onvoorspelbaar zijn.

De toetssteen voor de vrije verdeling van de bewijslast, met name “een kennelijk onredelijk resultaat”, is daarenboven vaag geformuleerd en zal ongetwijfeld aanleiding geven tot uiteenlopende interpretaties. De argumentatie uit de Memorie van Toelichting bij het Voorontwerp bewijsrecht, waarin wordt voorgehouden dat de termen “kennelijk onredelijk” wijzen op een marginale beoordelingsbevoegdheid van de rechter en hem aanzetten tot voorzichtigheid bij de toepassing van deze regel, overtuigt niet. Integendeel, nergens wordt aangegeven dat deze bepaling uitsluitend als ultimum remedium mag worden aangewend.

De gehanteerde toetssteen (“kennelijk onredelijk resultaat”) alsook het gebrek aan criteria voor de bewijslastverdeling (“de rechter kan vrij bepalen wie de bewijslast draagt”) komt de rechtszekerheid allerminst ten goede. Voor de advocaat wordt het nagenoeg onmogelijk zijn cliënt correct te informeren omtrent de bewijslast, gezien de hoge mate van onvoorspelbaarheid.

De OVB is te meer bezorgd aangezien de toetssteen van “kennelijke onredelijkheid” moet toegepast worden op het resultaat. De voorgestelde bepaling leidt er namelijk toe dat de rechter zich zal beraden of de toepassing van de in de vorige leden opgelegde regels een kennelijk onredelijk resultaat oplevert. De OVB waarschuwt ervoor dat deze bepaling het risico inhoudt dat de rechter alsdan reeds redeneert in functie van de uitkomst van de zaak.

Men kan zich dan ook afvragen of de voorgestelde bepaling problematisch is in het licht van artikel 6 E.V.R.M. Indien de rechter oordeelde dat “de toepassing van de in de vorige leden opgelegde regels een kennelijk onredelijk resultaat oplevert”, is de OVB bezorgd over de vraag of deze rechter nog beschikt over de door artikel 6 E.V.R.M. vereiste onpartijdigheid. Door aan te geven dat hij het voorheen bereikte resultaat “kennelijk onredelijk” achtte, geeft de rechter eigenlijk reeds aan wat hij in zijn navolgende uitspraak zal beslissen (of alleszins wat hij niet zal beslissen).

De OVB verzoekt met aandrang om het laatste lid van artikel 2 van het Voorontwerp bewijsrecht te schrappen, of minstens grondig te herzien.

- Artikel 3 van het Voorontwerp bewijsrecht

De OVB doet de tekstuele suggestie om het woord “zekere” twee keer te vervangen door het woord “bepaalde”, als volgt: “Het wettelijk vermoeden dat een wet met zekere bepaalde handelingen of met zekere bepaalde feiten verbindt, wijzigt het voorwerp van het bewijs of stelt, in voorkomend geval, degene ten voordele van wie het bestaat, ervan vrij het bewijs ervan te leveren”.

- Artikel 7 van het Voorontwerp bewijsrecht

Artikel 7, §1, laatste zin stelt: “De in het eerste lid opgelegde regel is evenmin van toepassing tegen natuurlijke personen die een onderneming uitoefenen, ter zake van het bewijs van rechtshandelingen die kennelijk vreemd zijn aan de onderneming” (eigen onderlijning).

De OVB vraagt zich af wat de waarde is van de toevoeging van de term “kennelijk” in dit verband. De OVB merkt op dat er in de Memorie van Toelichting bij het Voorontwerp bewijsrecht geen gewag wordt gemaakt van de term “kennelijk”. De OVB vraagt dat de toevoeging van het woord “kennelijk” nader verduidelijkt zou worden dan wel dat het woord “kennelijk” geschrapt zou worden in het voorgestelde artikel 7, §1, laatste zin.

- Artikel 12 van het Voorontwerp bewijsrecht

De OVB wenst verdere toelichting te verkrijgen bij de term “authentieke bron”.

- Artikel 13 van het Voorontwerp bewijsrecht

De OVB suggereert om de bewoordingen “onbekwaamheid van de ambtenaar” te vervangen door “gebrek aan hoedanigheid van de ambtenaar”.

- Artikel 18 van het Voorontwerp bewijsrecht

De OVB stelt voor om het woord “ondertekenaar” te vervangen door “persoon die zich verbindt”.

- Artikel 20 van het Voorontwerp bewijsrecht

In het eerste lid werd het woord “volledig” geschrapt, dat wel is opgenomen in de wet van 29 april 2013 betreffende de door de advocaten van de partijen medeondertekende onderhandse akte. In artikel 20 van het Voorontwerp bewijsrecht staat namelijk dat de onderhandse akte die overeenkomstig de bepalingen van deze onderafdeling door de advocaten wordt medeondertekend “een bewijs” (in plaats van “een volledig bewijs”) oplevert van het geschrift en van de handtekening

van de bij de akte betrokken partijen, zowel onderling als tegenover hun erfgenamen of rechtverkrijgenden. De OVB vraagt om het woord “volledig” terug in te voegen.

De OVB formuleert het voorstel om artikel 20 van het Voorontwerp bewijsrecht aan te vullen als volgt:

“Wanneer partijen zulks uitdrukkelijk in de overeenkomst voorzien, kan deze ter homologatie neergelegd worden op de rechtbank van eerste aanleg die zij aanwijst, wanneer zij een verplichting in de zin van artikel 1326 Burgerlijk Wetboek inhoudt of een dading overeenkomstig artikel 2044 Burgerlijk Wetboek.

Het verzoek tot homologatie dient ter griffie neergelegd te worden binnen de zes maanden vanaf datum van ondertekening van de overeenkomst, of binnen een door partijen in de overeenkomst aangeduide periode waarbij deze niet langer mag zijn dan vijf jaar.

Dit gebeurt overeenkomstig de artikelen 1025 en 1034 Gerechtelijk Wetboek. Het verzoek kan echter ondertekend worden door de partijen zelf, indien het uitgaat van alle bij de overeenkomst betrokken partijen.

Na controle van de wettelijke toepassingsvoorwaarden, kan de rechter de homologatie van de overeenkomst alleen weigeren indien deze strijdig is met de openbare orde. Hij kan de homologatie schorsen in geval van een betichting van valsheid door een van de partijen.

De homologatiebeschikking heeft de gevolgen van een vonnis in de zin van artikel 1043 Gerechtelijk Wetboek”.

De noodzaak tot uitbreiding van artikel 20 van het Voorontwerp bewijsrecht vloeit voort uit een meer en meer ingang vinden van alternatieve geschillenbeslechting en/of minnelijke geschillenvoorkoming. Net zoals de mogelijkheid tot homologatie van een bemiddelingsakkoord in het kader van vrijwillige bemiddeling nu reeds bestaat in artikel 1733 Ger.W., dringt een zekere en eenvoudige procedure zich op om een uitvoerbaar karakter te geven aan door advocaten medeondertekende overeenkomsten gesloten in het kader van artikel 20 van het Voorontwerp bewijsrecht.

Het komt steeds meer voor dat partijen, zonder de tussenkomst van een bemiddelaar, met hun raadslieden in het kader van een geschil of in het kader van het bepalen van hun rechtspositie tot een akkoord komen, en een onderhandse overeenkomst afsluiten en/of dading die medeondertekend werd door hun advocaten. Het is aangewezen dat mutatis mutandis de homologatieprocedure van het bemiddelingsakkoord (overeenkomstig artikel 1724 Ger.W. een dading) wordt overgenomen. Gelet op het toepassingsveld van de onderhandse akte, dient hierbij een mogelijkheid van schorsing door de rechter voorzien te worden ingeval van bewering van valsheid van een der partijen.

Er werd geopteerd voor een relatief korte wettelijke periode, zijnde zes maanden, om het akkoord ter homologatie neer te leggen bij de rechtbank van eerste aanleg aangewezen in het akkoord zelf. Op deze wijze volgt de homologatieprocedure voldoende snel op het afsluiten van de overeenkomst opdat partijen niet na een lang verloop van tijd opnieuw zouden verontrust worden door een geschil dat zij meenden opgelost te zijn. Om echter onnodige procedures tot homologatie te vermijden, bijvoorbeeld wanneer partijen een homologatie (nog) niet nodig zouden achten, werd aan partijen een afwijkende mogelijkheid voorzien, die echter de termijn van vijf jaren niet mag overschrijden. Deze periode van vijf jaren komt overeen met de wettelijke verplichting tot het bijhouden van stukken en het beëindigen van de beroepsaansprakelijkheid door en van advocaten.

- Artikel 23 van het Voorontwerp bewijsrecht

De OVB acht het raadzaam de laatste zin van het voorgestelde artikel 23, eerste lid van het Voorontwerp bewijsrecht aan te passen als volgt: “De overlegging van het origineel wordt niet gevorderd is niet vereist”.

- Artikel 24 van het Voorontwerp bewijsrecht

Het verdient volgens de OVB aanbeveling om in het ontworpen artikel 24, 2° en 3° de woorden “als zodanig” te vervangen door de bewoording “in die hoedanigheid”.

- Artikel 28 (en Hoofdstuk 3. Wijzigingsbepalingen) van het Voorontwerp bewijsrecht

De OVB betreurt het dat afstand wordt gedaan van de verwijzing naar “gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens” en in plaats daarvan verwezen wordt naar “ernstige en bepaalde aanwijzingen”. Aldus wordt niet langer vereist dat de vermoedens “met elkaar overeenstemmend zijn”. Dat heeft tot gevolg dat de “ernstige en bepaalde aanwijzingen” niet met elkaar dienen overeen te stemmen en tegenstrijdig mogen zijn.

De OVB vreest dat daardoor te veel beoordelingsmarge aan de rechter wordt verleend. De uitkomst van het geschil wordt onvoorspelbaar, wat nefast is voor de rechtszekerheid. Voor de advocaat zal het, gezien de onvoorspelbaarheid, bijzonder moeilijk zijn om accurate adviezen te verlenen aan zijn cliënt. Bij de rechtszoekende kan mogelijkerwijze de indruk van willekeur ontstaan, bij gebreke aan vastomlijnde criteria.

- Artikel 31 van het Voorontwerp bewijsrecht

In de gevallen waarin de wet het bewijs met alle middelen van recht toelaat, is zelfs een zuiver mondelinge buitengerechtelijke bekentenis toelaatbaar. Middels een zuiver mondelinge buitengerechtelijke bekentenis kan men dus verbonden worden tot 5.000 EUR, mede gelet op de verhoging van het plafond voor het vrije bewijs van 350 EUR naar 5.000 EUR. In het kader van deze ontwerpbeplating heeft de verhoging van het plafond tot 5.000 EUR dus gewichtige gevolgen. De OVB waarschuwt ervoor dat de draagwijdte van deze bepaling aldus niet mag onderschat worden.

De ontworpen bepaling stelt expliciet dat de (desgevallend zuiver mondelinge) buitengerechtelijke bekentenis dezelfde wettelijke bewijswaarde heeft als de gerechtelijke bekentenis. De OVB wijst erop dat de omkadering van een gerechtelijke bekentenis toch geheel anders is bij een gerechtelijke bekentenis dan bij een buitengerechtelijke bekentenis. Het ligt in de rede dat men minder lichtzinnig zal omspringen met een gerechtelijke bekentenis dan met een buitengerechtelijke bekentenis. In het geval van een gerechtelijke bekentenis heeft de betrokkene zich, naar men mag verwachten, beter kunnen informeren over de draagwijdte van zodanige bekentenis. Aan de buitengerechtelijke bekentenis wordt evenwel dezelfde bewijswaarde toegekend als aan de gerechtelijke bekentenis.

5. Concordantietabel

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1282</p> <p>Vrijwillige teruggave van de oorspronkelijke onderhandse titel door de schuldeiser aan de schuldenaar, bewijst de bevrijding van de schuldenaar.</p> <p>Artikel 1283</p> <p>Vrijwillige teruggave van de grosse van een titel doet kwijtschelding of betaling van de schuld vermoeden, behoudens tegenbewijs.</p>	<p>Artikel 8.27</p> <p>De vrijwillige teruggave aan de schuldenaar van de onderhandse titel of de grosse van de titel houdende de schuld, doet, behoudens tegenbewijs, de bevrijding van de schuldenaar vermoeden.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1315</p> <p>Hij die de uitvoering van een verbintenis vordert, moet het bestaan daarvan bewijzen.</p> <p>Omgekeerd moet hij die beweert bevrijd te zijn, het bewijs leveren van de betaling of van het feit dat het tenietgaan van zijn verbintenis heeft teweeggebracht.</p>	<p>Artikel 8.4</p> <p>Hij die meent een ander in rechte te kunnen aanspreken, moet de rechtshandelingen of feiten bewijzen die daaraan ten grondslag liggen.</p> <p>Hij die beweert bevrijd te zijn, moet de rechtshandelingen of feiten bewijzen die zijn bewering ondersteunen.</p> <p>Alle partijen zijn gehouden om mee te werken aan de bewijsvoering.</p> <p>In geval van twijfel wordt hij die de door hem beweerde rechtshandelingen of feiten moet bewijzen, in het ongelijk gesteld, tenzij de wet anders bepaalt.</p> <p>De rechter kan, bij een met bijzondere redenen omkleed vonnis, in het licht van uitzonderlijke omstandigheden, bepalen wie de bewijslast draagt wanneer de toepassing van de in de vorige leden opgelegde regels kennelijk onredelijk zou zijn. De rechter kan slechts gebruik maken van deze mogelijkheid wanneer hij alle nuttige onderzoeksmaatregelen heeft bevolen en erover gewaakt heeft dat de partijen meewerken aan de bewijsvoering, zonder op die manier voldoende bewijs te verkrijgen.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1316</p> <p>De regels betreffende het schriftelijk bewijs, het bewijs door getuigen, de vermoedens, de</p>	

bekentenis van partijen en de eed, worden in de volgende afdelingen bepaald.	
--	--

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1317</p> <p>Een authentieke akte is een akte die in de wettelijke vorm is verleden voor openbare ambtenaren die daartoe bevoegd zijn ter plaatse waar zij is opgemaakt.</p> <p>Ze mag op elke informatiedrager geplaatst worden, mits ze opgemaakt en bewaard wordt onder de bij wet of door de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, bepaalde voorwaarden.</p> <p>Onverminderd de in het tweede lid bepaalde voorwaarden, voldoet, voor de authentieke akten die door een openbaar ambtenaar in gedematerialiseerde vorm zijn opgemaakt, verleden of betekend, enkel een gekwalificeerde elektronische handtekening, bedoeld in artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, aan de voorwaarden van een handtekening.</p> <p>De hoedanigheid van de ondertekenaar van de authentieke akte die gebruik maakt van een gekwalificeerde elektronische handtekening dient te kunnen worden gecontroleerd aan de hand van een bij wet bepaalde authentieke gegevensbank.</p>	<p>Artikel 8.15</p> <p>De authentieke akte mag op elke drager geplaatst worden, mits ze opgemaakt en bewaard wordt overeenkomstig de door de wet of de Koning, bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, bepaalde voorwaarden.</p> <p>De notariële akten die in gedematerialiseerde vorm zijn verleden, worden evenwel opgemaakt en bewaard overeenkomstig de wet van 16 maart 1803 tot regeling van het notarisambt. De overeenkomstig dezelfde wet ingerichte Notariële Aktebank geldt als authentieke bron voor de akten die erin opgenomen zijn.</p> <p>Onverminderd de in het tweede lid bedoelde voorwaarden is een gekwalificeerde elektronische handtekening zoals bedoeld in artikel 3, 12° van de Verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG vereist voor de authentieke akten die door een openbare of ministeriële ambtenaar in gedematerialiseerde vorm zijn opgemaakt, verleden of betekend.</p> <p>De hoedanigheid van de ondertekenaar dient steeds te kunnen worden gecontroleerd aan de hand van een bij wet bepaalde authentieke gegevensbank.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1318</p> <p>Een akte die, uit hoofde van onbevoegdheid of onbekwaamheid van de ambtenaar of uit hoofde van een gebrek in de vorm, geen authentieke akte is, geldt als onderhands geschrift, indien zij door de partijen ondertekend is.</p>	<p>Artikel 8.16</p> <p>Een akte die, uit hoofde van onbevoegdheid of onbekwaamheid van de openbare of ministeriële ambtenaar of uit hoofde van een gebrek in de vorm, geen authentieke akte is, geldt als onderhandse akte indien zij door de partij of partijen ondertekend is.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1319</p> <p>De authentieke akte levert tussen de contracterende partijen en hun erfgenamen of</p>	<p>Artikel 8.17</p> <p>Een authentieke akte levert tot betichting van valsheid een bewijs op van wat de openbare of</p>

<p>rechtverkrijgenden een volledig bewijs op van de overeenkomst die erin is vervat.</p> <p>Echter wordt, in geval van betichting van valsheid als hoofdvordering, de uitvoering van de akte die men beweert vals te zijn, door de inbeschuldigingstelling geschorst; en, in geval van betichting van valsheid (...), kunnen de rechtbanken, naar gelang van de omstandigheden, de uitvoering van de akte voorlopig schorsen.</p> <p style="text-align: center;">Artikel 1320</p> <p>De akte, zij het een authentieke of een onderhandse, levert tussen partijen bewijs op, zelfs van hetgeen daarin slechts bij wijze van vermelding wordt uitgedrukt, mits de vermelding rechtstreeks verband houdt met de beschikking. Vermeldingen buiten verband met de beschikking kunnen alleen dienen tot begin van bewijs.</p>	<p>ministeriële ambtenaar persoonlijk heeft verricht of vastgesteld, zonder dat het voor partijen mogelijk is om daarvan af te wijken. Iedere overeenkomst die afwijkt van deze regel is nietig.</p> <p>In geval van betichting van valsheid kan de rechter de uitvoering van de akte schorsen.</p> <p>Een authentieke akte levert een volledig bewijs op van de overeenkomst die erin is vervat tussen de partijen en ten aanzien van hun erfgenamen en rechtverkrijgenden.</p>
---	---

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1321</p> <p>Tegenbrieven kunnen enkel tussen de contracterende partijen gevolg hebben; zij werken niet tegen derden.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1322</p> <p>Een onderhandse akte die erkend is door degenen tegen wie men zich daarop beroept, of die wettelijk voor erkend wordt gehouden, heeft tussen de ondertekenaars van de akte en tussen hun erfgenamen en rechtverkrijgenden dezelfde bewijskracht als een authentieke akte.</p> <p>Kan, voor de toepassing van dit artikel, voldoen aan de vereiste van een handtekening, een geheel van elektronische gegevens dat aan een bepaalde persoon kan worden toegerekend en het behoud van de integriteit van de inhoud van de akte aantoon.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.18</p> <p>Een onderhandse akte levert een bewijs op van de overeenkomst die erin is vervat tussen de ondertekenaars van de akte en ten aanzien van hun erfgenamen en rechtverkrijgenden.</p> <p style="text-align: center;">Artikel 8.1, 2°</p> <p>2° handtekening: een teken of een opeenvolging van tekens, aangebracht met de hand, elektronisch of via ieder ander procedé, waarmee een persoon zich identificeert en waaruit zijn wilsuiting blijkt;</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1323</p> <p>Hij tegen wie men zich op een onderhandse akte beroept, is verplicht zijn schrift of zijn handtekening op stellige wijze te erkennen of te ontkennen.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.19</p> <p>Tenzij de wet anders bepaalt, kan de partij tegen wie men zich erop beroept, haar handschrift of haar handtekening evenwel ontkennen. De erfgenamen of rechtverkrijgenden van een partij kunnen het</p>

<p>Zijn erfgenamen of rechtverkrijgenden kunnen volstaan met te verklaren dat zij het schrift of de handtekening van hun rechtsvoorganger niet kennen.</p> <p style="text-align: center;">Artikel 1324</p> <p>Ingeval een partij haar schrift of haar handtekening ontkent, en ingeval haar erfgenamen of rechtverkrijgenden verklaren dat zij dat schrift of die handtekening niet kennen, wordt een gerechtelijk onderzoek naar de echtheid ervan bevolen.</p>	<p>handschrift of de handtekening van hun rechtsvoorganger eveneens ontkennen of verklaren dat zij dat handschrift of die handtekening niet kennen. In die gevallen moet de echtheid van het handschrift worden onderzocht, zulks overeenkomstig de artikelen 883 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek.</p>
--	--

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1325</p> <p>Onderhandse akten die wederkerige overeenkomsten bevatten, zijn slechts geldig voor zover zij opgemaakt zijn in zoveel originelen als er partijen zijn die een onderscheiden belang hebben.</p> <p>Eén origineel is voldoende voor allen die hetzelfde belang hebben.</p> <p>In elk origineel moet vermeld worden hoeveel originelen zijn opgemaakt.</p> <p>Echter kan het ontbreken van de vermelding dat de originelen in tweevoud, drievoud enz., zijn opgemaakt niet ingeroepen worden door hem die zijnerzijds de overeenkomst heeft uitgevoerd, welke in de akte is vervat.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.20</p> <p>De onderhandse akte die een wederkerig contract vaststelt, levert slechts een bewijs op indien zij opgemaakt is in zoveel originelen als er partijen zijn die een onderscheiden belang hebben.</p> <p>In elk origineel moet vermeld worden hoeveel originelen zijn opgemaakt. Hij die het contract, zelfs gedeeltelijk, heeft uitgevoerd, kan het ontbreken van een voldoende aantal originelen of van de vermelding van het aantal ervan niet invoeren.</p> <p>De vereiste van meervoudige originelen wordt geacht vervuld te zijn voor de contracten in elektronische vorm wanneer het geschrift is opgemaakt overeenkomstig artikel 8.1, 1°, en het procedé iedere partij de mogelijkheid biedt over een schriftelijk exemplaar te beschikken of toegang ertoe te hebben.</p> <p>Wanneer een onderhandse akte nietig is wegens niet-naleving van de regels opgelegd in de eerste twee leden van dit artikel, komt zij in aanmerking als een begin van bewijs door geschrift indien zij voldoet aan de voorwaarden bedoeld in artikel 8.1, 7° van dit boek.</p> <p>De regels opgelegd in de eerste twee leden zijn niet van toepassing op contracten afgesloten via briefwisseling, hetzij verstuurd via de post, hetzij elektronisch.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1326</p> <p>Een onderhands biljet of een onderhandse belofte waarbij een enkele partij zich tegenover de andere verbindt om haar een geldsom of een waardeerbare zaak te betalen, moet geheel geschreven zijn met de hand van de</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.21</p> <p>Ongeacht de waarde van de rechtshandeling en zonder afbreuk te doen aan de uitzonderingen bepaald in de wet, levert de eenzijdige verbintenis om een geldsom te betalen of een zekere hoeveelheid vervangbare</p>

<p>ondertekenaar; of tenminste moet deze, benevens zijn handtekening, met de hand een goed voor of een goedgekeurd voor geschreven hebben, waarbij de som of de hoeveelheid van de zaak voluit in letters is uitgedrukt.</p> <p>Uitgezonderd ingeval de akte uitgaat van kooplieden, ambachtslieden, landbouwers, wijngaardeniers, dagloners of dienstboden.</p>	<p>zaken te leveren enkel een bewijs op indien zij de handtekening bevat van de persoon die zich verbindt, alsmede de vermelding, door hemzelf geschreven, van de som of van de hoeveelheid voluit in letters uitgedrukt. Iedere overeenkomst die afwijkt van deze regel is nietig.</p>
--	---

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1327</p> <p>Indien de som die in de akte zelf is uitgedrukt, verschilt van die welke bij het "goed voor" is uitgedrukt, wordt de verbintenis vermoed slechts voor de minste som te zijn aangegaan, zelfs wanneer de akte, alsook het "goed voor", geheel geschreven zijn met de hand van hem die zich verbonden heeft, tenzij bewezen wordt waar de vergissing ligt.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1328</p> <p>Onderhandse akten hebben, ten aanzien van derden, geen dagtekening dan van de dag waarop zij zijn geregistreerd, ofwel van de dag van het overlijden van degene of van een van degenen die de akten ondertekend hebben, ofwel van de dag waarop de hoofdinhoud ervan is vastgesteld in akten door openbare ambtenaren opgemaakt, zoals processen-verbaal van verzegeling of van boedelbeschrijving.</p>	<p>Artikel 8.22</p> <p>De onderhandse akte verkrijgt, ten aanzien van derden, geen vaste dagtekening dan:</p> <p>1° van de dag waarop zij is geregistreerd, ofwel</p> <p>2° van de dag waarop de hoofdinhoud ervan is vastgesteld in een authentieke akte, ofwel</p> <p>3° van de dag waarop minstens één van de partijen de akte of de datum ervan niet langer kan wijzigen, onder meer ten gevolge van het overlijden van een van hen.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1329</p> <p>Koopmansboeken bewijzen de daarin vermelde leveringen niet tegen personen die geen koopman zijn, behoudens wat met betrekking tot de eed zal worden bepaald.</p>	<p>Artikel 8.11, §2, tweede lid</p> <p>De boekhouding van een onderneming levert geen wettelijke bewijswaarde op tegen personen die geen onderneming zijn.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1330</p> <p>Boeken van kooplieden leveren bewijs op tegen hen; maar hij die daaruit voordeel wil trekken,</p>	<p>Artikel 8.11, §2, derde lid</p> <p>De boekhouding van een onderneming mag worden ingeroepen tegen deze onderneming. Deze boekhouding mag niet ten nadele van die</p>

kan ze niet splitsen met het oog op hetgeen daarin strijdig is met zijn bewering.	onderneming worden gesplitst, behalve wanneer ze niet op regelmatige wijze gehouden is.
---	--

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1331</p> <p>Huiselijke registers en papieren leveren geen bewijs op ten voordele van degene die ze geschreven heeft. Zij leveren bewijs op tegen hem :</p> <p>1° in alle gevallen waarin zij uitdrukkelijk melding maken van een ontvangen betaling;</p> <p>2° wanneer zij uitdrukkelijk vermelden dat de aantekening gemaakt is om te voorzien in het ontbreken van een titel ten behoeve van degene in wiens voordeel zij een verbintenis vaststellen.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1332</p> <p>Aantekeningen, door de schuldeiser geschreven aan de voet, op de kant of op de rug van een titel die altijd in zijn bezit gebleven is, leveren bewijs op, hoewel zij door hem noch ondertekend noch gedagtekend zijn, wanneer zij ertoe strekken de bevrijding van de schuldenaar vast te stellen. Hetzelfde geldt voor aantekeningen door de schuldeiser geschreven op de rug, of op de kant, of aan de voet van het dubbel van een titel of van een kwijting, mits dit dubbel in handen van de schuldenaar is.</p>	<p>Artikel 8.24</p> <p>De vermelding van een betaling of van een andere reden van bevrijding die door de schuldeiser wordt aangebracht op een originele akte die steeds in zijn bezit is gebleven, geldt als weerlegbaar vermoeden van bevrijding van de schuldenaar. Hetzelfde geldt voor de vermelding die op het dubbel van een akte wordt aangebracht, mits dit dubbel in handen van de schuldenaar is.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1333</p> <p>Kerven die met hun tegenkerven overeenkomen, leveren bewijs op tussen personen die gewoon zijn de leveringen in het klein, welke zij doen of ontvangen, op deze wijze vast te stellen.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1334</p> <p>Wanneer de oorspronkelijke titel nog bestaat, leveren de afschriften alleen bewijs op van wat</p>	<p>Artikel 8.25</p> <p>Het afschrift dat gemaakt werd door middel van een gekwalificeerde elektronische archiveringsdienst conform boek XII, titel 2,</p>

<p>voorkomt in de titel, waarvan de vertoning altijd kan worden gevorderd.</p> <p>Wanneer de oorspronkelijke titel niet meer bestaat, heeft een digitale kopie hiervan dezelfde bewijskracht als de onderhandse akte waarvan ze, behoudens bewijs van het tegendeel, verondersteld wordt een getrouwe en duurzame kopie te zijn indien ze uitgevoerd werd door middel van een gekwalificeerde elektronische archiveringsdienst conform boek XII, titel 2, tot vaststelling van bepaalde regels in verband met de vertrouwensdiensten van het Wetboek van economisch recht.</p>	<p>van het Wetboek van economisch recht heeft dezelfde wettelijke bewijswaarde als het onderhandse geschrift waarvan ze, behoudens bewijs van het tegendeel, verondersteld wordt een getrouwe en duurzame kopie te zijn. De overlegging van het origineel wordt niet vereist.</p> <p>Behalve in de gevallen waarin de wet anders bepaalt, vormt in alle andere gevallen het afschrift een feitelijk vermoeden of in voorkomend geval een begin van bewijs door geschrift wanneer de in artikel 8.1, 7° opgelegde voorwaarden vervuld zijn. Indien het origineel nog bestaat, kan de overlegging ervan altijd worden gevorderd.</p>
--	---

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1335</p> <p>Wanneer de oorspronkelijke titel niet meer bestaat, leveren de afschriften bewijs op naar de volgende onderscheidingen :</p> <p>1° De grossen of eerste uitgiften hebben dezelfde bewijskracht als het origineel; hetzelfde geldt voor afschriften die gemaakt zijn op rechterlijk gezag, in tegenwoordigheid van de partijen of deze behoorlijk opgeroepen zijnde, of voor afschriften die gemaakt zijn in tegenwoordigheid van de partijen en met hun wederzijdse toestemming;</p> <p>2° De afschriften die niet op rechterlijk gezag, of zonder toestemming van de partijen, en sinds het afgeven van de grossen of eerste uitgiften, volgens de minuut van de akte gemaakt zijn door de notaris voor wie de akte is verleden, of door een van zijn opvolgers, of door openbare ambtenaren die, als zodanig, de minuten in bewaring hebben, kunnen, ingeval het origineel is verloren gegaan, bewijs opleveren, wanneer het oude afschriften zijn;</p> <p>Zij worden als oude afschriften beschouwd, wanneer zij meer dan dertig jaar oud zijn;</p> <p>Indien zij minder dan dertig jaar oud zijn, kunnen zij slechts dienen tot begin van bewijs door geschrift;</p> <p>3° Wanneer de afschriften van de minuut van een akte gemaakt zijn door anderen dan de notaris voor wie de akte is verleden, of een van zijn opvolgers, of openbare ambtenaren die, als zodanig, de minuten in bewaring hebben, kunnen die afschriften, hoe oud zij ook zijn, slechts dienen tot begin van bewijs door geschrift;</p> <p>4° Afschriften van afschriften kunnen, naar gelang van de omstandigheden worden beschouwd als eenvoudige inlichtingen.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.26, §1</p> <p>§ 1. De afschriften van de authentieke akten zijn onderworpen aan de volgende regels.</p> <p>Wanneer de oorspronkelijke akte niet meer bestaat, leveren de afschriften bewijs op naar de volgende onderscheidingen:</p> <p>1° de grossen of eerste uitgiften hebben dezelfde bewijswaarde als het origineel.</p> <p>Hetzelfde geldt voor gedematerialiseerde afschriften van notariële akten die zijn verleden overeenkomstig artikel 13, eerste lid, van de wet van 16 maart 1803 tot regeling van het notarisambt en waarvan overeenkomstig artikel 18 van voormelde wet een afschrift bewaard wordt in de Notariële Aktebank.</p> <p>Hetzelfde geldt eveneens voor afschriften die afgeleverd zijn door een rechter, overeenkomstig de artikelen 1372 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, in aanwezigheid van de partijen of na correcte oproeping ervan, of voor afschriften die afgeleverd zijn in tegenwoordigheid van de partijen en met hun wederzijdse toestemming;</p> <p>2° de afschriften die, zonder dat een rechter optreedt of zonder toestemming van de partijen, en sinds het afgeven van de grossen of eerste uitgiften, volgens de minuut van de akte afgeleverd zijn door de notaris voor wie de akte is verleden, of door een van zijn opvolgers, of door openbare ambtenaren die in die hoedanigheid de minuten in bewaring hebben, kunnen, ingeval het origineel is verloren gegaan, bewijs opleveren, wanneer het oude afschriften zijn.</p> <p>Zij worden als oude afschriften beschouwd, wanneer zij meer dan dertig jaar oud zijn.</p>

	<p>Indien zij minder dan dertig jaar oud zijn, kunnen zij slechts dienen tot begin van bewijs door geschrift;</p> <p>3° wanneer de afschriften van de minuut van de akte afgeleverd zijn door anderen dan de notaris voor wie de akte is verleden, of een van zijn opvolgers, of openbare of ministeriële ambtenaren die, in die hoedanigheid, de minuten in bewaring hebben, kunnen die afschriften, hoe oud zij ook zijn, slechts dienen tot begin van bewijs door geschrift;</p> <p>4° afschriften van afschriften kunnen, naargelang van de omstandigheden, worden beschouwd als eenvoudige inlichtingen.</p>
--	---

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1336</p> <p>De overschrijving van een akte in de openbare registers kan slechts dienen tot begin van bewijs door geschrift; en daartoe is zelfs vereist:</p> <p>1° Dat het vaststaat dat alle minuten van de notaris uit het jaar waarin de akte schijnt te zijn opgemaakt, verloren zijn, of dat men bewijst dat de minuut van die akte door een bijzonder voorval is verloren gegaan;</p> <p>2° Dat er een behoorlijk gehouden repertorium van de notaris bestaat, waaruit blijkt dat de akte op dezelfde datum is opgemaakt.</p> <p>Wanneer, ten gevolge van de samenloop van deze beide omstandigheden, het bewijs door getuigen wordt toegelaten, moeten de personen die bij de akte getuige zijn geweest, indien zij nog in leven zijn, gehoord worden.</p>	<p>Artikel 8.26, §2</p> <p>§ 2. De overschrijving van een akte in de openbare registers kan slechts dienen tot begin van bewijs door geschrift; en daartoe is zelfs vereist:</p> <p>1° dat het vaststaat dat alle minuten van de notaris uit het jaar waarin de akte schijnt te zijn opgemaakt, verloren zijn, of dat men bewijst dat de minuut van die akte door een bijzonder voorval is verloren gegaan;</p> <p>2° dat er een regelmatig gehouden repertorium van de notaris bestaat, waaruit blijkt dat de akte op dezelfde datum is opgemaakt.</p> <p>Wanneer beide voorwaarden zijn vervuld, kan het bewijs van de inhoud van de akte geleverd worden met alle bewijsmiddelen. Als het bewijs door getuigen toelaatbaar is, is het noodzakelijk dat zij die bij de akte getuige zijn geweest, indien zij nog in leven zijn, gehoord worden.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1337</p> <p>Akten van erkenning ontslaan niet van de verplichting om de oorspronkelijke titel te vertonen, tenzij de inhoud van die titel daarin bepaaldelijk is weergegeven.</p> <p>Hetgeen daarin meer staat dan in de oorspronkelijke titel of van die titel afwijkt, heeft geen gevolg.</p> <p>Zijn er echter verscheidene gelijklopende akten van erkenning die door het bezit gestaafd worden en waarvan een meer dan dertig jaar oud is, dan kan de schuldeiser ontslagen</p>	

worden van de verplichting om de oorspronkelijke titel te vertonen.	
---	--

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1338</p> <p>Een akte van bevestiging of bekrachtiging van een verbintenis waartegen de wet een vordering tot nietigverklaring of tot vernietiging toelaat, is slechts geldig, indien in de akte wordt melding gemaakt van de hoofdinhoud van de verbintenis, van de reden waarom de vernietiging kan worden gevorderd en van de bedoeling om het gebrek, waarop die vordering berust, te verbeteren.</p> <p>Bij gebrek van een akte van bevestiging of bekrachtiging, is het voldoende dat de verbintenis vrijwillig is uitgevoerd na de tijd, waarop zij op geldige wijze bevestigd of bekrachtigd kon worden.</p> <p>Uit de bevestiging, bekrachtiging of vrijwillige uitvoering in de vorm en op het tijdstip door de wet bepaald, volgt de afstand van de middelen en excepties die men tegen die akte kon inroepen, onverminderd nochtans de rechten van derden.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1339</p> <p>De schenker kan de gebreken van een schenking onder de levenden niet verhelpen door enige akte van bevestiging; de schenking die nietig is wat de vorm betreft, moet in de wettelijke vorm opnieuw gedaan worden</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1340</p> <p>Uit de bevestiging, bekrachtiging of vrijwillige uitvoering van een schenking door de erfgenamen of rechtverkrijgenden van de schenker, na zijn overlijden, volgt de afstand hunnerzijds van het recht om zich te beroepen hetzij op gebreken in de vorm, hetzij op enige andere exceptie.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p data-bbox="416 174 568 203">Artikel 1341</p> <p data-bbox="201 232 782 506">Een akte voor een notaris of een onderhandse akte moet worden opgemaakt van alle zaken die de som of de waarde van (375 EUR) te boven gaan, zelfs betreffende vrijwillige bewaargevingen; het bewijs door getuigen wordt niet toegelaten tegen en boven de inhoud van de akten, en evenmin omtrent hetgeen men zou beweren voor, tijdens of sinds het opmaken te zijn gezegd, al betreft het ook een som of een waarde van minder dan (375 EUR).</p> <p data-bbox="201 535 782 613">Een en ander onverminderd hetgeen wordt voorgeschreven in de wetten betreffende de koophandel.</p>	<p data-bbox="1034 174 1166 203">Artikel 8.9</p> <p data-bbox="810 232 1391 367">§ 1. De rechtshandeling met betrekking tot een som of een waarde die gelijk is aan of hoger is dan 3 500,00 euro, moet door de partijen worden bewezen door een ondertekend geschrift.</p> <p data-bbox="810 396 1391 506">Dat bedrag kan worden aangepast bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad in het licht van de evolutie van de levenskosten of de sociale noden.</p> <p data-bbox="810 535 1391 645">Het bewijs boven of tegen een ondertekend geschrift kan enkel worden geleverd door een ander ondertekend geschrift, zelfs indien de som of de waarde dat bedrag niet te boven gaat.</p> <p data-bbox="810 674 1391 779">§ 2. Bij een vordering in rechte is de waarde die in rekening moet worden genomen deze van de rechtshandeling die ten grondslag ligt aan de vordering.</p> <p data-bbox="810 808 1391 943">§ 3. Voor duurcontracten is de waarde die in rekening moet worden genomen, de totale waarde van de vergoedingen van de prestaties voor een maximale duur van één jaar.</p> <p data-bbox="810 972 1391 1128">§ 4. Wanneer de waardering van het voorwerp van de handeling onmogelijk is, omdat de waarde niet bepaald of bepaalbaar is tijdens het ontstaan van de rechtshandeling, mag het bewijs geleverd worden met alle bewijsmiddelen.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p data-bbox="416 1285 568 1314">Artikel 1342</p> <p data-bbox="201 1344 782 1478">De hiervoren bepaalde regel is van toepassing ingeval een vordering, benevens de eis van het kapitaal, ook de eis omvat van interest die, samen met het kapitaal, meer dan ((375 EUR)) bedraagt.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p data-bbox="416 1666 568 1695">Artikel 1343</p> <p data-bbox="201 1724 782 1859">Hij die een vordering heeft ingesteld die meer dan ((375 EUR)) bedraagt, kan tot het bewijs door getuigen niet meer toegelaten worden, zelfs al verminderde hij zijn oorspronkelijke vordering.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1344</p> <p>Zelfs indien de gevorderde som minder bedraagt dan ((375 EUR)), kan het bewijs door getuigen niet toegelaten worden, wanneer blijkt dat die som het overschot of een gedeelte is van een grotere schuldvordering die niet door geschrift bewezen is.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1345</p> <p>Indien een partij in een zelfde geding verscheidene eisen instelt, waarvoor geen schriftelijke titel bestaat, en die eisen, samen genomen, meer dan ((375 EUR)) bedragen, kan het bewijs door getuigen niet toegelaten worden, zelfs indien de partij beweert dat die schuldvorderingen voortkomen uit verschillende oorzaken, en dat zij ontstaan zijn op verschillende tijdstippen, behalve wanneer die rechten door erfenis, door schenking of op andere wijze, van verschillende personen afkomstig zijn.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1346</p> <p>Alle eisen, uit welken hoofde ook, die niet volledig door geschrift bewezen zijn, worden bij één en hetzelfde exploit ingesteld; na dit exploit zijn de overige eisen, waarvoor geen schriftelijk bewijs aanwezig is, niet meer ontvankelijk.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1347</p> <p>De hiervoor bepaalde regels lijden uitzondering, wanneer er een begin van bewijs door geschrift aanwezig is.</p> <p>Men noemt begin van bewijs door geschrift elke geschreven akte die uitgegaan is van degene tegen wie de vordering wordt ingesteld, of van de persoon door hem vertegenwoordigd, en waardoor het beweerd feit waarschijnlijk wordt gemaakt.</p>	<p>Artikel 8.13</p> <p>In afwijking van artikel 8.9, kan het ondertekend geschrift worden vervangen door een bekentenis, een beslissende eed of een begin van bewijs door geschrift voor zover dit laatste wordt aangevuld met een ander bewijsmiddel.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1348</p> <p>Die regels lijden eveneens uitzondering in alle gevallen waarin het de schuldeiser niet mogelijk geweest is zich een schriftelijk bewijs te verschaffen van de verbintenis die jegens hem is aangegaan.</p> <p>Deze tweede uitzondering is van toepassing :</p> <p>1° Op verbintenissen die ontstaan uit oneigenlijke contracten en uit misdrijven of oneigenlijke misdrijven;</p> <p>2° Op bewaargevingen uit noodzaak in geval van brand, instorting, wanordelijkheden of schipbreuk, en op bewaargevingen door reizigers die hun intrek nemen in een hotel, alles naar gelang van de hoedanigheid van de personen en de omstandigheden van het feit;</p> <p>3° Op verbintenissen die aangegaan worden bij onvoorziene voorvallen, waarbij men geen schriftelijke akten heeft kunnen opmaken;</p> <p>4° Ingeval de schuldeiser de titel die hem tot schriftelijk bewijs diende, verloren heeft ten gevolge van een onvoorzien en door overmacht veroorzaakt toeval.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.12</p> <p>De in artikel 8.9 bedoelde regels lijden uitzondering in geval van materiële of morele onmogelijkheid zich een akte te verschaffen of indien het gebruikelijk is geen akte op te stellen.</p> <p>Hetzelfde geldt wanneer de akte verloren is gegaan door overmacht.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1348<i>bis</i></p> <p>Bewijs door en tegen ondernemingen.</p> <p>§ 1. Bewijs kan tussen ondernemingen of tegen ondernemingen, zoals omschreven in artikel I.1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht worden geleverd door alle middelen van recht, tenzij de wet anders bepaalt.</p> <p>Het eerste lid is niet van toepassing op de ondernemingen wanneer zij voornemens zijn te bewijzen tegen een partij die geen onderneming is. Partijen die geen onderneming zijn en die tegen een onderneming wensen te bewijzen, kunnen alle middelen van recht gebruiken.</p> <p>Het eerste lid is evenmin van toepassing tegen natuurlijke personen die een onderneming uitoefenen, ter zake van het bewijs van rechtshandelingen die kennelijk vreemd zijn aan de onderneming.</p> <p>§ 2. De boekhouding van een onderneming kan door de rechter aangenomen worden om als bewijs te dienen tussen ondernemingen.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.11</p> <p>§ 1. Bewijs kan tussen ondernemingen of tegen ondernemingen, zoals omschreven in artikel I.1, eerste lid van het Wetboek economisch recht worden geleverd door alle bewijsmiddelen, behalve in de uitzonderingen die vastgesteld zijn voor bijzondere gevallen.</p> <p>De in het eerste lid opgelegde regel is niet van toepassing op de ondernemingen wanneer zij willen bewijzen tegen een partij die geen onderneming is.</p> <p>Partijen die geen onderneming zijn en die tegen een onderneming wensen te bewijzen, kunnen alle bewijsmiddelen gebruiken.</p> <p>De in het eerste lid opgelegde regel is evenmin van toepassing op natuurlijke personen die een onderneming uitoefenen ter zake van het bewijs van rechtshandelingen die kennelijk vreemd zijn aan de onderneming.</p> <p>§ 2. De boekhouding van een onderneming heeft slechts een wettelijke bewijswaarde tegen een andere onderneming indien de vermeldingen in de boekhouding van de</p>

<p>De boekhouding van een onderneming levert geen bewijs op tegen personen die geen onderneming zijn, behoudens de bepalingen inzake de eed.</p> <p>De boekhouding van een onderneming levert bewijs op tegen haar. De boekhouding mag niet ten nadele van de onderneming worden gesplitst.</p> <p>§ 3. De rechter kan, op verzoek of ambtshalve, in de loop van een geding de openlegging bevelen van het geheel of van een gedeelte van de boekhouding van een onderneming betreffende het te onderzoeken geschil. De rechter kan daarbij maatregelen opleggen om de vertrouwelijkheid van de desbetreffende stukken te vrijwaren.</p> <p>§ 4. Een door een onderneming aanvaarde factuur levert bewijs op tegen deze onderneming .</p>	<p>onderscheiden partijen overeenstemmend zijn.</p> <p>In alle andere gevallen oordeelt de rechter vrij over de bewijswaarde van de boekhouding.</p> <p>De boekhouding van een onderneming levert geen wettelijke bewijswaarde op tegen personen die geen onderneming zijn.</p> <p>De boekhouding van een onderneming mag worden ingeroepen tegen deze onderneming.</p> <p>Deze boekhouding mag niet ten nadele van die onderneming worden gesplitst, behalve wanneer ze niet op regelmatige wijze gehouden is.</p> <p>§ 3. De rechter kan op verzoek of ambtshalve in de loop van een geding overlegging bevelen van het geheel of van een gedeelte van de boekhouding van een onderneming betreffende het te onderzoeken geschil.</p> <p>De rechter kan daarbij maatregelen opleggen om de vertrouwelijkheid van de desbetreffende stukken te vrijwaren.</p> <p>§ 4. Behoudens tegenbewijs, levert een door een onderneming aanvaarde of niet binnen een redelijke termijn betwiste factuur tegen deze onderneming bewijs op van de aangevoerde rechtshandeling.</p> <p>Het gebrek aan betwisting van een factuur door een persoon die geen onderneming is, kan niet worden beschouwd als een aanvaarding van die factuur, behalve wanneer deze afwezigheid van betwisting een omstandig stilzwijgen uitmaakt. De uitdrukkelijke of stilzwijgende aanvaarding van een factuur door een persoon die geen onderneming is, maakt een feitelijk vermoeden uit. Iedere overeenkomst die afwijkt van de regels in dit lid en afgesloten is voor het ontstaan van het geschil, is nietig.</p>
---	--

<p>Burgerlijk Wetboek</p> <p>Artikel 1349</p> <p>Vermoedens zijn gevolgtrekkingen die de wet of de rechter afleidt uit een bekend feit om te besluiten tot een onbekend feit.</p>	<p>Boek 8. Bewijs</p> <p>Artikel 8.1, 9°</p> <p>9° feitelijk vermoeden: een bewijsmiddel waarbij de rechter het bestaan van één of meer onbekende feiten afleidt uit het voorhanden zijn van één of meer bekende feiten;</p>
--	--

<p>Burgerlijk Wetboek</p> <p>Artikel 1350</p> <p>Een wettelijk vermoeden is het vermoeden dat door een bijzondere wetsbepaling met zekere</p>	<p>Boek 8. Bewijs</p> <p>Artikel 8.7, eerste lid</p> <p>Het wettelijk vermoeden dat een wet met bepaalde rechtshandelingen of feiten verbindt,</p>
--	---

<p>handelingen of met zekere feiten verbonden is; zodanig zijn :</p> <p>1° De handelingen die de wet nietig verklaart, omdat zij uit hun aard zelf vermoed worden te zijn verricht om wetsbepalingen te ontduiken;</p> <p>2° De gevallen waarin de wet de eigendom of de bevrijding van schuld uit zekere bepaalde omstandigheden afleidt;</p> <p>3° Het gezag dat de wet aan het rechterlijk gewijsde toekent;</p> <p>4° De kracht die de wet aan de bekentenis of aan de eed van partijen toekent.</p>	<p>wijzigt het voorwerp van het bewijs of stelt, in voorkomend geval, degene ten voordele van wie het bestaat, ervan vrij het bewijs ervan te leveren.</p>
--	---

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1352</p> <p>Het wettelijk vermoeden ontslaat degene in wiens voordeel het bestaat, van ieder bewijs.</p> <p>Geen bewijs wordt tegen het wettelijk vermoeden toegelaten, wanneer de wet, op grond van dit vermoeden, bepaalde handelingen nietig verklaart of de rechtsvordering ontzegt, tenzij de wet het tegenbewijs heeft vrijgelaten, en onverminderd hetgeen omtrent de gerechtelijke eed en de gerechtelijke bekentenis zal worden bepaald.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.7, tweede lid</p> <p>Het wettelijk vermoeden kan weerlegd worden, behalve:</p> <p>1° wanneer de wet anders bepaalt;</p> <p>2° wanneer dit vermoeden tot nietigheid van een rechtshandeling leidt;</p> <p>3° wanneer dit vermoeden tot de onontvankelijkheid van een vordering in rechte leidt.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1353</p> <p>Vermoedens die niet bij de wet zijn ingesteld, worden overgelaten aan het oordeel en aan het beleid van de rechter, die geen andere dan gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens zal aannemen, en zulks alleen in de gevallen waarin de wet het bewijs door getuigen toelaat, behalve wanneer tegen een handeling uit hoofde van arglist of bedrog wordt opgekomen.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.29</p> <p>Feitelijke vermoedens zijn enkel toelaatbaar in de gevallen waarin de wet het bewijs met alle bewijsmiddelen toelaat.</p> <p>Hun bewijswaarde wordt overgelaten aan het oordeel van de rechter, die ze enkel zal aannemen indien zij op één of meer ernstige en precieze aanwijzingen berusten. Voor zover het vermoeden op meerdere aanwijzingen steunt, moeten ze met elkaar overeenstemmend zijn.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1354</p> <p>De bekentenis waarop men zich tegen een partij beroept, is ofwel buitengerechtelijk ofwel gerechtelijk</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.30</p> <p>De bekentenis kan gerechtelijk of buitengerechtelijk, uitdrukkelijk of stilzwijgend, al dan niet intentioneel zijn.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1355</p> <p>Een zuiver mondelinge buitengerechtelijke bekentenis kan niet worden ingeroepen, wanneer het een eis betreft waarvan het bewijs door getuigen niet zou kunnen worden toegelaten.</p>	<p>Artikel 8.31</p> <p>De zuiver mondelinge buitengerechtelijke bekentenis is enkel toelaatbaar in de gevallen waarin de wet het bewijs met alle bewijsmiddelen toelaat.</p> <p>De buitengerechtelijke bekentenis kan voortvloeien uit het gedrag van een van de partijen, zoals de uitvoering van een contract. Dat gedrag kan met alle bewijsmiddelen worden aangetoond.</p> <p>De buitengerechtelijke bekentenis heeft dezelfde wettelijke bewijswaarde als de gerechtelijke bekentenis.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1356</p> <p>Een gerechtelijke bekentenis is een verklaring die in rechte gedaan wordt door de partij of door haar bijzondere gevolmachtigde.</p> <p>Zij levert een volledig bewijs op tegen hem die de bekentenis gedaan heeft.</p> <p>Zij mag niet te zijnen nadele gesplitst worden.</p> <p>Zij kan niet herroepen worden, tenzij men bewijst dat zij het gevolg is van een dwaling omtrent de feiten.</p> <p>Zij zou niet kunnen herroepen worden onder voorwendsel van een dwaling omtrent het recht.</p>	<p>Artikel 8.32</p> <p>De bekentenis is onherroepelijk, behalve in geval van dwaling omtrent de feiten, of in geval van iedere andere nietigheidsgrond.</p> <p>Zij levert een bewijs op tegen hij die de bekentenis gedaan heeft, tenzij zij niet oprecht is.</p> <p>De samengestelde bekentenis is onsplitsbaar, tenzij een van de onderdelen ervan vals, onwaarschijnlijk of in tegenspraak is met het andere onderdeel. In dat geval mag elk onderdeel worden ingeroepen, onafhankelijk van het andere.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1357</p> <p>De gerechtelijke eed is van tweërlei aard :</p> <p>1° Die welke door de ene partij aan de andere wordt opgedragen om de beslissing van de zaak daarvan te doen afhangen : deze wordt beslissende eed genoemd;</p> <p>2° Die welke door de rechter ambtshalve aan een van beide partijen wordt opgelegd.</p>	<p>Artikel 8.33</p> <p>De eed kan, ter beslissing van het geding, door de ene partij aan de andere worden opgedragen om de beslissing van de zaak daarvan te doen afhangen. Hij kan ook door de rechter ambtshalve aan een van de partijen worden opgelegd.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1358</p> <p>De beslissende eed kan worden opgedragen omtrent alle geschillen, van welke aard ook.</p> <p>Artikel 1360</p> <p>Hij kan opgedragen worden in elke stand van het geding, zelfs wanneer van de eis of van de exceptie waaromtrent hij gevorderd wordt, geen begin van bewijs aanwezig is.</p> <p>Artikel 1361</p> <p>De partij aan wie de eed is opgedragen en die weigert hem af te leggen of er niet in toestemt hem aan de tegenpartij terug te wijzen, of de tegenpartij aan wie de eed is teruggewezen en die weigert hem af te leggen, moet in haar eis of in haar exceptie in het ongelijk worden gesteld.</p>	<p>Artikel 8.34</p> <p>De beslissende eed kan worden opgedragen omtrent alle geschillen, van welke aard ook, en in elke stand van het geding. De partij aan wie de eed is opgedragen en die weigert hem af te leggen of hem niet wil terugwijzen, of de partij aan wie de eed is teruggewezen en die weigert hem af te leggen, wordt betreffende haar bewering in het ongelijk gesteld.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1359</p> <p>Hij kan alleen worden opgedragen omtrent een feit waarbij de partij, aan wie men hem opdraagt, persoonlijk betrokken is.</p> <p>Artikel 1362</p> <p>De eed mag niet teruggewezen worden, wanneer niet beide partijen persoonlijk zijn betrokken bij het feit dat het voorwerp ervan uitmaakt, maar alleen de partij aan wie de eed is opgedragen.</p>	<p>Artikel 8.35</p> <p>Hij kan alleen worden opgedragen omtrent een feit waarbij de partij, aan wie men hem opdraagt, persoonlijk betrokken is. Hij mag door haar teruggewezen worden, tenzij de partij naar wie de eed wordt teruggewezen persoonlijk betrokken is bij het feit dat het voorwerp ervan uitmaakt.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1363</p> <p>Wanneer de opgedragen of teruggewezen eed is afgelegd, is de tegenpartij niet ontvankelijk om de valsheid daarvan te bewijzen.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1364</p> <p>De partij die de eed heeft opgedragen of teruggewezen, kan daarop niet meer terugkomen, wanneer de tegenpartij zich heeft bereid verklaard die eed af te leggen.</p>	<p>Artikel 8.36</p> <p>De partij die de eed heeft opgedragen of teruggewezen, kan daarop niet meer terugkomen, wanneer de tegenpartij zich heeft bereid verklaard die eed af te leggen.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1365</p> <p>De gedane eed levert alleen bewijs op ten voordele van hem die de eed heeft opgedragen of tegen hem, en ten voordele van zijn erfgenamen en rechtverkrijgenden of tegen hen.</p> <p>Wanneer echter de eed door een van de hoofdelijke schuldeisers is opgedragen aan de schuldenaar, bevrijdt hij de schuldenaar niet verder dan voor het aandeel van die schuldeiser;</p> <p>De eed aan de hoofdschuldenaar opgedragen, bevrijdt eveneens de borgen;</p> <p>De eed aan een van de hoofdelijke schuldenaars opgedragen, strekt ten voordele van de medeschuldenaars;</p> <p>En de eed aan de borg opgedragen, strekt ten voordele van de hoofdschuldenaar.</p> <p>In de laatste twee gevallen strekt de eed van de hoofdelijke medeschuldenaar of van de borg alleen dan ten voordele van de overige medeschuldenaars of van de hoofdschuldenaar, indien hij is opgedragen omtrent de schuld zelf, en niet omtrent de hoofdelijkheid of de borgtocht.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.37</p> <p>De eed levert alleen bewijs op ten voordele van hem die de eed heeft opgedragen en ten voordele van zijn erfgenamen en rechtverkrijgenden, of tegen hen.</p> <p>Wanneer de eed door een van de hoofdelijke schuldeisers is opgedragen aan de schuldenaar, bevrijdt hij de schuldenaar niet verder dan voor het aandeel van die schuldeiser.</p> <p>De eed aan de hoofdschuldenaar opgedragen, bevrijdt eveneens de borgen.</p> <p>De eed aan een van de hoofdelijke schuldenaars opgedragen, strekt ten voordele van de medeschuldenaars.</p> <p>De eed aan de borg opgedragen, strekt ten voordele van de hoofdschuldenaar.</p> <p>In de laatste twee gevallen strekt de eed van de hoofdelijke medeschuldenaar of van de borg alleen dan ten voordele van de overige medeschuldenaars of van de hoofdschuldenaar indien hij is opgedragen omtrent de hoofdschuld, en niet omtrent de hoofdelijkheid of de borgtocht.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1366</p> <p>De rechter kan aan een van de partijen de eed opleggen, hetzij om de beslissing van de zaak daarvan te doen afhangen, hetzij alleen om het bedrag van de veroordeling te bepalen.</p>	

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p style="text-align: center;">Artikel 1367</p> <p>De rechter kan de eed, hetzij omtrent de eis, hetzij omtrent de exceptie die tegen de eis wordt opgeworpen, alleen dan ambtshalve opleggen, wanneer aan de twee volgende voorwaarden voldaan is :</p> <p>1° Dat de eis of de exceptie niet volledig bewezen is;</p> <p>2° Dat de eis of de exceptie niet geheel van bewijs ontbloot is.</p> <p>Buiten deze twee gevallen moet de rechter de eis zonder meer toewijzen of ontzeggen.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 8.39</p> <p>De rechter kan de eed, hetzij omtrent de eis, hetzij omtrent de exceptie die tegen de eis wordt opgeworpen, alleen dan ambtshalve opleggen, wanneer de eis of de exceptie niet volledig bewezen is of niet geheel van bewijs ontbloot is."</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1368</p> <p>De eed die de rechter ambtshalve oplegt aan een van de partijen, kan door deze niet aan de andere worden teruggewezen.</p>	<p>Artikel 8.38</p> <p>De rechter kan ambtshalve aan een van de partijen de eed opleggen. Die eed kan niet aan de tegenpartij worden teruggewezen. De bewijswaarde ervan wordt overgelaten aan het oordeel van de rechter.</p>

Burgerlijk Wetboek	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 1369</p> <p>De eed omtrent de waarde van de gevorderde zaak kan door de rechter aan de eiser niet worden opgelegd, dan wanneer het onmogelijk is die waarde op andere wijze vast te stellen.</p> <p>Zelfs moet de rechter in dat geval de som bepalen, ten belope waarvan de eiser op zijn eed zal worden geloofd.</p>	

Wet van 29 april 2013 betreffende de door de advocaten van de partijen medeondertekende onderhandse akte	Boek 8. Bewijs
<p>Artikel 2</p> <p>De onderhandse akte die overeenkomstig de bepalingen van deze wet door de advocaten wordt medeondertekend levert een volledig bewijs op van het geschrift en van de handtekening van de bij de akte betrokken partijen, zowel onderling als tegenover hun erfgenamen of rechtverkrijgenden.</p> <p>De akte wordt medeondertekend door de advocaten van alle partijen, waarbij elke partij met een onderscheiden belang door een andere advocaat moet worden bijgestaan.</p> <p>In voorkomend geval is de valsheidsprocedure in burgerlijke zaken van toepassing op die akte.</p> <p>Artikel 3</p> <p>Door de akte mede te ondertekenen, verklaart de advocaat dat hij de partij of partijen die hij bijstaat, volledig heeft ingelicht over de rechtsgevolgen van die akte.</p> <p>Zulks wordt in de akte vermeld.</p> <p>Artikel 4</p> <p>Behoudens als een bepaling uitdrukkelijk afwijkt van dit artikel, hoeft op de door de advocaten van alle partijen medeondertekende onderhandse akte geen enkele bij wet</p>	<p>Artikel 8.23</p> <p>De onderhandse akte die overeenkomstig de bepalingen van deze onderafdeling door de advocaten wordt medeondertekend levert een volledig bewijs op van het geschrift en van de handtekening van de bij de akte betrokken partijen, zowel onderling als tegenover hun erfgenamen of rechtverkrijgenden.</p> <p>De akte wordt medeondertekend door de advocaten van alle partijen, waarbij elke partij met een onderscheiden belang door een andere advocaat moet worden bijgestaan. In voorkomend geval is de valsheidsprocedure in burgerlijke zaken van toepassing op die akte.</p> <p>Door de akte mede te ondertekenen, verklaart de advocaat dat hij de partij of partijen die hij bijstaat, volledig heeft ingelicht over de rechtsgevolgen van die akte. Zulks wordt in de akte vermeld.</p> <p>Behoudens als een bepaling uitdrukkelijk afwijkt van dit artikel, hoeft op de door de advocaten van alle partijen medeondertekende onderhandse akte geen enkele bij wet opgelegde handgeschreven vermelding te worden aangebracht.</p> <p>Tenzij op de door de advocaten van alle partijen medeondertekende akte een gekwalificeerde elektronische handtekening</p>

<p>opgelegde handgeschreven vermelding te worden aangebracht.</p> <p>Tenzij op de door de advocaten van alle partijen medeondertekende akte een gekwalificeerde elektronische handtekening wordt aangebracht in de zin van artikel 3.12. van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, wordt die akte opgemaakt in ten minste evenveel originele exemplaren als er partijen met een verschillend belang en ondertekenende advocaten zijn.</p> <p>Op elk origineel exemplaar wordt vermeld in hoeveel originele exemplaren de akte is opgemaakt.</p> <p>De partij die haar in de akte bepaalde verbintenissen heeft uitgevoerd, kan het niet vermelden van het aantal originele exemplaren niet tegenwerpen.</p>	<p>wordt aangebracht in de zin van artikel 3,12° van de Verordening EU nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG, wordt die akte opgemaakt in ten minste evenveel originele exemplaren als er partijen met een verschillend belang en ondertekenende advocaten zijn.</p>
--	---

